

”SYNS MAN INTE SÅ FINNS MAN INTE”

**En undersökning av hur arkivpedagoger upplever
sin yrkesroll- och praktik**

Julia Andersson

Examensarbete (30 högskolepoäng) i arkivvetenskap för masterexamen inom
ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Charlotte Hagström

År: 2025

Title

”Out of sight, out of mind”: A study of how archival educators experience their professional role and practice

Abstract

This thesis examines how archival educators perceive their professional role and practice. The thesis focuses on three main themes: education, challenges and development. The question of whether the education and competence of the archival educators has an impact on the archival educational practice, or the professional status of the professional role is addressed, as well as what aspects or situations the archival educators perceive as challenging and difficult in their professional role. Finally, it asks how the professional role and practice of archival education can be developed. To answer the following questions, seven professional archival educators, employed at both public and private archives in Sweden, were interviewed. By using professional theory, I was able to nuance the image of the archival education professional role. Two conceptual apparatuses were used, which are usually used to determine whether an occupation can be classified as a profession. The conceptual apparatuses were used to elaborate development methods for the professional role. To examine the influence of habitual behaviour and power structures on the professional role neo-institutional theory was used. The study shows that there is a lack of knowledge about archival pedagogy both at a societal level and among managers and those in power in the archival field. The lack of knowledge is both due to and leads to insufficient resources. Lack of educational opportunities and varying competencies are also shown to hinder the development of the occupation. One way to promote the development of archival education, is to involve those in the archival field who are not archival educators, with emphasis on managers and those in power. Awareness and collaboration between them and archival educators are ways to promote uniformity and archival educational development, whilst also increasing general interest in archives.

Keywords

Archive, Archive Education, Archival Educator, Museum Education, Neo-institutional theory, Profession theory, ALM

Arkiv, Arkivpedagogik, Arkivpedagog, Museipedagogik, Nyinstitutionell teori, Professionsteori, ABM

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställningar	6
1.2 Avgränsningar	6
1.3 Disposition	6
2. Tidigare forskning	8
2.1 Det arkivpedagogiska fältet.....	8
2.1.1 Nationell nivå	9
2.1.2 Internationell nivå.....	13
2.2 Den arkivpedagogiska praktiken.....	14
2.2.1 Nationell nivå	14
2.2.2 Internationell nivå.....	15
2.3 Museipedagogik och den museipedagogiska yrkesrollen	17
2.4 Sammanfattning	19
3. Teoretiska perspektiv	20
3.1 Institutionell teori	20
3.1.1 Institutioner.....	20
3.1.2 Nyinstitutionell teori.....	21
3.2 Professionsteori	24
3.2.1 Profession och professionalisering	24
3.2.2 Karakteristika och särdrag.....	25
4. Metod	29
4.1 Semistrukturerad intervju.....	29
4.1.1 Genomförande och urval	29
4.1.2 Intervjuguide.....	31
4.2 Tematisk analys.....	32
4.3 Forskningsetisk diskussion	34
5. Resultat	37
5.1 Kompetens	37
5.1.1 Utbildning.....	37
5.1.2 Funktion.....	39
5.2 Det praktiska arbetet	40
5.2.1 Målgrupp	40
5.2.2 Arbetsmetoder	43
5.3 Resurser och utmaningar.....	45
5.3.1 Det arkivpedagogiska materialet	45
5.3.2 Den arkivpedagogiska yrkesrollen	46

5.4 Samarbete och samverkan.....	50
5.4.1 Arkivpedagogiskt forum.....	50
5.4.2 Externa samarbeten.....	51
6. Analys och diskussion	53
6.1 En gemensam arkivpedagogisk kunskapsbas.....	53
6.2 Ett enhetligt och förankrat arkivpedagogiskt arbete	57
6.3 Arkivpedagogik som samhällelig resurs	61
6.4 Sammanfattning	64
7. Avslutande diskussion	65
7.1 Svar och slutsatser	66
7.1.1 Utbildning och kompetens.....	66
7.1.2 Svårigheter och utmaningar.....	66
7.1.3 Utveckling	68
7.2 Förslag till vidare forskning	69
Referenser.....	71
Bilaga 1: Informationsbrev.....	76
Bilaga 2: Intervjuguide	77

1. Inledning

Sedan slutet av 1980-talet då utredningen *Öppenhet och minne – arkivens roll i samhället* (SOU 1988:11) fastslog att arkiv skulle införlivas mer i samhället och det allmänna lärandet, har yrkestiteln arkivpedagog cirkulerat mer frekvent i arkivrelaterade sammanhang. I samband med att den första arkivpedagogen i Sverige anställdes vid Skånes Arkivförbund började det publiceras svensk litteratur om arkivpedagogik – vad det var, hur man gjorde det, vem som gjorde det och varför det behövdes. Sedan dess har det anställts fler arkivpedagoger runt om i Sverige. I arkivutredningen *Häriifrån till evigheten* (SOU 2019:58) vilken togs fram för att ”säkerställa samhällets tillgång till allmänna handlingar nu och i framtiden” poängteras att både intresset för arkivpedagogik samt att arkiv som bedriver arkivpedagogisk verksamhet ha ökat. Men utöver att arkivpedagogik finns och att intresset för det har ökat nämns det knappt i utredningen. I sammanhanget nämns heller inte yrkesrollen arkivpedagog, utan endast arkivarien.

Trots att ämnet och fältet uppmärksammas, i viss utsträckning, i både publikationer och utbildningar i Sverige uppfattar jag dessa som aningen ensidiga. I fråga om arkivpedagogiska publikationer är det huvudsakligen praktiska infallsvinklar såsom vad en arkivpedagog gör, hur arkivpedagogisk verksamhet bedrivs samt hur arkivmaterial kan användas i pedagogiskt syfte som det arkivvetenskapliga fältet består av. Jag saknar frågan ”vem är arkivpedagogen?” i det arkivvetenskapliga fältet.

Att den arkivpedagogiska yrkesrollen fortfarande är ung anser jag börjar bli ett otillräckligt argument gällande bristen på publikationer med inriktning på förändring och självuppfattning. Detta faktum tydliggörs särskilt i relation till publikationer och forskning om arkivariens yrkesroll- och praktik. Jag ser ett behov av att kartlägga det arkivpedagogiska fältet i fråga om arkivpedagogers uppfattningar av sin yrkesroll angående exempelvis utmaningar, svårigheter och utbildning. Detta för att dels framhäva det egenvärde som arkivpedagogik besitter, dels för att möjliggöra nyansering och utveckling av arbetet med och förståelsen för arkivpedagogik.

Uppsatsen har således för avsikt att bidra till den arkivpedagogiska forskningen med empiriska exempel på hur det kan vara att arbeta som arkivpedagog vid enskilda och offentliga arkiv. Att få en inblick i arkivpedagogers arbete i fråga om

vad som upplevs utmanande likväl som roligt och givande kan användas i komparativt samt reflekterande syfte i relation till tidigare forskning. Uppsatsen förväntas dessutom främja ett initiativtagande beträffande fler undersökningar av detta slag.

1.1 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att med utgångspunkt i arkivpedagogers upplevelser av sin yrkesroll- och praktik, nyansera och bredda uppfattningen av vad arkivpedagogik är och kan vara. Syftet kommer att undersökas med hjälp av följande forskningsfrågor:

- Hur upplever arkivpedagoger att deras utbildning och kompetens påverkar den arkivpedagogiska yrkesrollen- och praktiken?
- Vad upplever arkivpedagoger som svårt eller utmanande i sin yrkesroll- och praktik?
- Hur arbetar arkivpedagoger med att utveckla den arkivpedagogiska yrkesrollen- och praktiken?

1.2 Avgränsningar

För att avgränsa undersökningen har jag valt att endast intervjua yrkesverksamma arkivpedagoger och därmed utesluta arkivarier som arbetar med arkivpedagogik, trots att det förekommer. Huvudsakliga skillnader yrkesrollerna emellan tydliggörs i den tidigare forskningen och resultatkapitlet. Denna avgränsning görs för att få en mer koncentrerad insyn i den arkivpedagogiska yrkesrollen- och praktiken. Däremot kan åsikter och uppfattningar från arkivarier, chefer och ledningar förekomma, om det skulle tas upp av arkivpedagogerna under intervjuerna. Utöver denna aspekt fokuserar uppsatsen heller inte på det arkivpedagogiska materialet och hur urvalet av detta går till. Dock förekommer en diskussion om hur och i vilket syfte materialet används.

1.3 Disposition

Uppsatsen består av sju kapitel: *Inledning, Tidigare forskning, Teoretiska perspektiv, Metod, Resultat, Analys och diskussion* samt *Avslutande diskussion*. *Inledningen* ger läsaren en presentation av uppsatsens forskningsproblem, syftesformulering samt frågeställningar. Den *tidigare forskningen* ger en inblick i det arkivpedagogiska forskningsfältet på ett teoretiskt och praktiskt, likväl som

nationellt och internationellt, plan. Museipedagogik och den museipedagogiska yrkesrollen inkluderas dessutom i komparativt syfte. Kapitlet *Teoretiska perspektiv* presenterar uppsatsens teoribildningar, de begrepp som används därifrån samt i vilka avseenden de kommer användas. I kapitel 4, *Metod*, introduceras de metoder som används i uppsatsen. Semistrukturerad intervju används som insamlande metod och tematisk analys används för att strukturera materialet. I kapitlet presenteras även de etiska åtaganden som gjorts i samband med undersökningen. Kapitlet *Resultat* redogör för det insamlade empiriska materialet utifrån fyra tematiska indelningar, medan *Analys och diskussion* diskuterar resultatet i relation till teoribildningarna samt uppsatsens syfte och frågeställningar. *Avslutande diskussion* lyfter fram de slutsatser som har dragits av undersökningen, samt förslag till vidare forskning.

2. Tidigare forskning

Nedan ges presentationer av litteratur som har skrivits om det arkivpedagogiska fältet och den arkivpedagogiska praktiken, både nationellt och internationellt. Litteraturen är uppdelad och strukturerad utefter rubriker baserade på ämnesinriktning. För ytterligare nyansering av den arkivpedagogiska yrkesrollen införlivas även litteratur om museipedagogik och museipedagogen i komparativt syfte. Litteraturen som används kan komma att presenteras i fler än ett avsnitt för att belysa olika aspekter av dem.

Det är av vikt att framhålla bristen på litteratur som behandlar hur arkivpedagoger upplever sin yrkesroll. Det finns däremot litteratur som behandlar ämnet på ett mer indirekt vis. Genom att presentera artiklar, masteruppsatser, forum och böcker som berättar om arkivpedagogikens framväxt, uppdrag och praktik skapas en insyn i fältet. Dessa titlar ger i sin tur ger en inblick i hur det kan vara att arbeta som arkivpedagog. Med detta i beaktande är det av vikt att framhäva hur all litteratur som lyfts fram i kapitlet inte är vad man skulle kalla renodlad forskning. Det inkluderar bland annat hemsidor, forum och böcker. För att skapa en sammanhängande överblick av det arkivpedagogiska fältet har dock valet att presentera all typ av litteratur tillsammans gjorts. Detta val förväntas ge läsaren en mer enhetlig och tydlig bild av fältet. Nationalencyklopedin (2025) definierar forskning som en ”process som genom systematiskt arbete kan frambringa nya kunskaper och ökat vetande”. Denna definition ger forskningsbegreppet en mångfacetterad innebörd vilket korrelerar med uppsatsens urval av tidigare forskning, vare sig den är renodlad eller ej.

2.1 Det arkivpedagogiska fältet

I följande avsnitt presenteras inledningsvis tre titlar som ofta benämns som de tre standardverken inom det arkivpedagogiska fältet: *Slutrapport: Nationellt uppdrag inom arkivpedagogik* (2009) utgiven av Skånes arkivförbund, *Historia på riktigt – arkivpedagogik i praktiken* (2004) av arkivarierna Eva Sjögren och Catarina Lundström samt *Krumelurer i arkiven* (2007) av arkivpedagogen Karin Sjöberg. Vidare presenteras annan relevant forskning inom det arkivpedagogiska fältet, utifrån en nationell och internationell kontext, däribland artiklar, masteruppsatser och forum.

2.1.1 Nationell nivå

Slutrapport: Nationellt uppdrag inom arkivpedagogik (2009) inleder med att presentera utredningen *Öppenhet och minne – arkivens roll i samhället* (1988) för att förklara arkivpedagogikens framväxt i det svenska samhället. Utgivaren Skånes arkivförbund förklarar hur utredningen resulterade i en arkivpedagogisk satsning, vilket innebar att många arkivinstitutioner började utforma pedagogiska metoder och tillvägagångssätt för att nå ut med sitt material. Satsningarna riktade sig framför allt till skolbarn. Förutom att diskutera arkivpedagogikens framväxt presenterar rapporten olika definitioner av begreppet arkivpedagogik. Detta är av användning i min uppsats, då jag ämnar problematisera och nyansera det. Skånes arkivförbund menar att de definitioner som figurerade under tiden då rapporten skrevs antingen var för snäva eller för breda, vilket resulterade i att vissa arkivverksamheter istället tog avstånd ifrån arkivpedagogik. Att förenas i en gemensam definition och uppfattning av det arkivpedagogiska begreppet såväl som praktiken framstår således som en viktig aspekt för att föra arkivpedagogiken framåt. Jag återkommer till det arkivpedagogiska begreppet i stycket nedan om *Arkivpedagogiskt forum*.

Historia på riktigt! –arkivpedagogik i praktiken (2004) av Eva Sjögren och Catarina Lundström skrevs liksom *Slutrapport: Nationellt uppdrag inom arkivpedagogik* (2009) i samband med den arkivpedagogiska satsningen i Sverige, vilket har tonsatt fältet. Boken är i första hand tänkt som en samling praktiska idéer för arkivpedagoger, men den inleder med att förklara den faktiska betydelsen av arkivpedagogik och den arkivpedagogiska rollen. Sjögren och Lundström framhäver arkivens viktiga roll som kulturarvsinstitutioner och hur de besitter autentiskt material som ger en närhet till vår historia på ett sätt som exempelvis en bok inte gör. För att förstå och navigera bland materialet krävs en förmedlare och översättare: arkivpedagogen. Utan arkivpedagogens kunskap om förmedling, insyn i arkivets samlingar och hur handlingar därifrån kompletterar varandra för att generera en helhet riskerar handlingarna att inte användas. Åtminstone inte av någon annan än en van besökare av arkivet. Tack vare arkivpedagogen skapas samhällelig kunskap och förståelse för arkivet som institution, samt för dess handlingar.

Krumelurer i arkivet (Sjöberg 2007) är ett tydligt exempel på hur arkivpedagogens förmedling och kunskap kan väcka handlingar till liv på ett kreativt sätt. Genom att införliva händelser och personer ur Astrid Lindgrens sagor i relation till

arkivpedagogiken vid Skånes arkivförbund genererar Sjöberg ett intresse för handlingarna samtidigt som barnen får upp ögonen för arkivinstitutionen.

I *Enskilda arkiv*, som är skriven 2018, ges en mer nutida insyn i det arkivpedagogiska fältet. I kapitlet ”Arkiv är till för att användas” beskriver Eva Tegneshed det dubbla uppdrag som arkiv har: Bevarande och förvaltande men även tillgängliggörande. I samband med kulturpolitiska förväntningar, liksom *Öppenhet och minne* (1988:11) ovan nämnt, förväntas arkiv arbeta mer utåtriktat, däribland pedagogiskt.

Följande informationskälla är ett exempel på litteratur som inte skulle benämnas som renodlad forskning, trots att den ger en sammanställande överblick av vad som är beforskat inom det arkivpedagogiska fältet. Svenska Arkivförbundets nätverk *Arkivpedagogiskt forum* driver en hemsida vid namn *Arkivpedagogen*, där en stor samling information avseende arkivpedagogik går att ta del av. På hemsidan beskrivs forumet som ett ”sektorsövergripande nätverk och en mötesplats för alla som arbetar med eller är intresserade av arkivpedagogik” (Arkivpedagogiskt forum 2025a). Forumet har sedan 2013 bearbetat och utvecklat sin avsiktsförklaring för vad arkivpedagogik är och kan vara, och tar som förgående litteratur avstamp i de ökade kraven från informationssamhället gentemot arkiven. Avsiktsförklaringen lyder som följer:

Arkivpedagogik är ett område inom arkivverksamheten där man på ett metodiskt sätt arbetar med att möjliggöra lärande om och genom arkiv. På ett aktivt sätt kommuniceras arkivens syfte, funktion och innehåll. Genom t.ex. visningar, föreläsningar, kurser, workshops och diskussionsforum inspireras besökaren att använda arkivmaterial. Arkivpedagogen utgår från målgruppen och knyter genom pedagogiska urval samman olika informationskällor för att tydliggöra sambandet mellan dåtid, nutid och framtid.

Arkivpedagogiskt forum 2025b

Det är denna definition som kommer att användas som en utgångspunkt i fråga om att nyansera den arkivpedagogiska yrkesrollen. Avsiktsformuleringen återkommer följaktligen både i uppsatsens resultat- och avslutningskapitel, för att relateras till empirin och analysens resultat.

Arkivpedagogiskt forum menar att skriftligt material vid både offentliga och enskilda arkiv är en del av vårt kulturarv, vilket befolkningen har rätt att ta del av

(Arkivpedagogiskt forum, 2025b). Detta innebär att det krävs nya metoder lämpade för att nå ut till olika typer av målgrupper i samhället för att förmedla arkivens material. Det krävs även kunskap om hur vi på ett källkritiskt vis bör förhålla oss till materialet. Verksamhetsområdet arkivpedagogik utgör följaktligen en vital roll i fråga om att belysa arkivens relevans och demokratiska roll i samhället.

Nordiskt Centrum för Kulturarvspedagogik eller *The Nordic Centre of Heritage Learning and Creativity AB* (NCK) vilket är ”ett nordiskt-baltiskt centrum som bedriver forskning och utveckling kring lärande genom kulturarv” (NCK 2025a) arbetar med att nyansera kulturarvspedagogik för att förstå dess användningsområden. Förutom att erbjuda föreläsningar, kurser och nätverksträffar är NCK drivande i både regionala, nationella och europeiska projekt. Det pågående projektet *Digital Action on Climate Change with Heritage Environments* fokuserar exempelvis på hur ”kulturarv och kulturmiljöer kan användas som utgångspunkt för dialog kring klimatförändringar” (NCK 2025b).

Samverkansgruppen för kulturarvspedagogisk utveckling och teori (SKUTT), driven av Region Skåne, arbetar för att ”skapa nätverk mellan akademi, kulturarvsinstitutioner och utbildningsinstitutioner i Skåne och över Öresund” (Region Skåne 2025). Gruppen består av representanter från Malmö och Lunds universitet, kulturpedagogiska nätverket (KPN) i Skåne, kulturarvschefsnätverket, Region Skåne samt gymnasielärare. Både projekt och publikationer med syfte att utveckla och nyansera kulturarvspedagogik initieras och finansieras av gruppen, däribland det nu avslutade samarbetsprojektet *På varje plats – kulturpedagogik för barn och unga i Skåne*. Trots att dessa samverkansgrupper inte nödvändigtvis är forskning i sig, bidrar de i fråga om resurser och synliggörande att generera forskning inom det arkivpedagogiska fältet. Nedan presenteras ett exempel på forskning som har genererats av SKUTT.

I en ännu inte publicerad antologi, med arbetsnamnet *Kulturarvspedagogik och politik*, presenteras en artikel om arkivpedagogik. I artikeln ”Får arkiv verkligen vara roligt?” (in press), utgår arkivpedagogen Anneli Rundström Karlsson och doktoranden Karin Johansson ifrån tesen att upplevelsen ”ha roligt” i vissa fall kan locka barn och unga till att ta del av kulturarvspedagogik. Utifrån en politisk kontext i förhållande till verksamhetens ramar och bidragsgivare undersöker artikeln huruvida upplevelser på arkiv får vara roliga. Artikeln bidrar således med att nyansera den arkivpedagogiska yrkesrollen och praktiken genom att undersöka arkivpedagogens handlingsfrihet, det vill säga autonomi, i relation till arkivets

målgrupper. Artikelns innehåll och syfte gör att den särskiljer sig en aning gentemot resterande tidigare forskning som har presenterats. Den betonar även hur forskningsläget kan vara på väg att ändra riktning.

En annan typ av forskning inom det arkivpedagogiska fältet är masteruppsatser, vilket det har skett en stor ökning av i Sverige under de senaste 15 åren. Användningen av söktermen ”arkivpedagogik” i databaserna LUP och DIVA resulterar i 6 publicerade masteruppsatser vid Lunds universitet och 11 publicerade masteruppsatser och självständiga arbeten på avancerad nivå (yrkesexamen) i DIVA. Uppsatserna publicerade på DIVA är skrivna vid Uppsala universitet, Malmö högskola, Stockholms universitet och Högskolan Dalarna. Majoriteten av dem belyser arkivpedagogiska praktiker och dess funktioner gentemot skolan, vilket faller utanför min uppsats huvudsakliga syfte och problemformulering. Däremot finns det tre uppsatser inom fältet som med fördel kan användas som forskningsgrund i relation till min uppsats: *Arkiv är ju till för att användas! En studie av arkivpedagogik med fokus på materialitet, översättning och förmedling* (2024) skriven av Claire Lyons vid Lunds universitet kommer presenteras i avsnittet om den arkivpedagogiska praktiken då den undersöker just det. *Pedagogik för att levandegöra historia –en jämförelse av musei- och arkivpedagogik med hänsyn till historieförmedling* (2011) skriven av Maria Holm vid Lunds universitet presenteras i avsnittet om museipedagogik och den museipedagogiska yrkesrollen. Inledningsvis kommer *Arkivpedagogik - arkivvetenskap: en analys* (2013) skriven av Annika Bergsland vid Stockholms universitet att presenteras.

Syftet med uppsatsen *Arkivpedagogik – arkivvetenskap: en analys* (2013) skriven av Annika Bergsland är att undersöka ”hur arkivpedagogik kan förstås som en del av arkivvetenskapen” (2013, s.2). Uppsatsen ger en slags nationell lägesrapport över arkivpedagogikens status i relation till arkivarien, arkivverksamheter och arkivvetenskapen, åtminstone då den skrevs. Då uppsatsen fokuserar på hur den arkivvetenskapliga aspekten förhåller sig till arkivpedagogik intervjuas endast lärare vid högre lärosäten som undervisar i arkivvetenskap. Författaren beskriver det som svårt att beskriva arkivpedagogikens roll inom arkivvetenskapen, baserat på argumentet att begreppet arkivpedagogik inte verkar användas i samma utsträckning som det gjorde under början och mitten av 2000-talet (s.30). Arkivpedagogisk verksamhet verkar inkluderas i den ordinarie verksamheten, men att den istället benämns som ”lärande” (2013, s.30). Denna slutsats innebär avsevärt försvårade möjligheter att följa den arkivpedagogiska utvecklingen i Sverige. Eftersom Bergslands uppsats inte inkluderar arkivpedagogers uppfattningar, bidrar

min uppsats med att nyansera uppfattningen av begreppet arkivpedagogik samt undersöka ifall det minskade bruket av begreppet stämmer överens med uppsatsens informanternas uppfattningar.

2.1.2 Internationell nivå

I följande avsnitt presenteras ett urval litteratur som ger en uppfattning av hur framväxten samt arbetet med arkivpedagogik har sett sig på ett internationellt plan.

I artikeln *Skolpedagogik vid franska arkiv – några intryck från en resa i Bretagne* (1983) beskriver Bode Janzon hur intresset ”på kontinenten” för skolpedagogiskt arbete har ökat sedan världskrigen, mycket tack vare delaktighet och stöttning av Unesco. Med skolundervisning menar Janzon ”undervisning för åldersgrupperna mellan 11 och 19 år” (1983, s. 21). Undervisningen ämnar införliva ”dokumentinriktad” undervisning, det vill säga undervisning där arkivhandlingar inkorporeras, bland annat vid historie- och geografiundervisning. Anledningen till att det görs är att det har visat sig ha en positiv inverkan på eleverna. Artikeln påvisar följaktligen den svenska vetenskapen om arkivpedagogik som bedrivs på ett internationellt plan, trots att det ännu inte bedrevs i Sverige.

I *Archives and Education: a RAMP study with guidelines* (1986) sammanställd av arkivarien Eckhardt G. Franz, enligt direktiv från Unesco, redovisas en detaljerad överblick av arkivpedagogik och den arkivpedagogiska yrkesrollen utifrån ett historiskt och internationellt perspektiv. Vikten av hur specialiserad arkivpedagogisk personal kan föra praktiken framåt betonas dessutom. Ett exempel på arkivpedagogisk verksamhet som i synnerhet tas upp i texten är Frankrikes *Service éducatif*. Service éducatif upprättades redan på 1950-talet vid Nationalarkivet i Paris, med avsikt att sammanstråla lärare och arkivarier för att skapa utbildningsmaterial till skolklasser som kunde användas i relation till arkivmaterialet. Det franska viset att arbeta med utbildning och arkiv spred sig snabbt över Europa och var redan utbredd under 1960-talet. I samband med utbredningen av vad som kom att bli arkivpedagogik framhäver Franz vikten av arkivens utåtriktade uppdrag och hur det kräver en öppenhet bland den nya generationen arkivarier. Denna studie, vilken publicerades redan 1986, poängterar det faktum att det arkivpedagogiska behovet inte är något nytt. Däremot nämns inte den arkivpedagogiska titeln, utan det är arkivarien som förväntas arbeta utåtriktad och pedagogiskt.

2.2 Den arkivpedagogiska praktiken

I följande avsnitt beskrivs den arkivpedagogiska praktiken ur ett nationellt och internationellt perspektiv, där företeelser såsom vad arkivpedagoger arbetar med, hur de gör det samt på vilka grunder presenteras.

2.2.1 Nationell nivå

Slutrapport: Nationellt uppdrag inom arkivpedagogik (2009) och *Historia på riktigt!* (2004) beskriver vad en arkivpedagog gör i form av arbetssätt och målgruppsinriktning. De framhåller även hur den svenska arkivpedagogiken kan ta lärdomar av både den svenska museivärldens förmedlande verksamhet och internationella pedagogiska arkivsatsningar. Titlarna ger dessutom konkreta och praktiska exempel på hur arkivpedagogik kan bedrivas, genom exempelvis arkivväskor, föreläsningar eller utställningar.

I kapitlet ”Arkiv är till för att användas” ur *Enskilda arkiv* (2018) ger Tegnhed exempel på hur ett arkiv kan utforma sitt arbete för att ta fram ett pedagogiskt upplägg. Hon inleder med att poängtera vikten av att ha ett klart syfte, metod, avgränsning och målgrupp innan arbetet med den faktiska förmedlingen påbörjas.

På hemsidan *Arkivpedagogen* finns det exempel på litteratur och metoder som lämpar sig väl vid arbete med arkivpedagogik. Under fliken *Hitta din närmaste arkivpedagog* (Arkivpedagogiskt forum 2025e) går det med hjälp av en karta att se vilka arkiv i Sverige som bedriver arkivpedagogisk verksamhet. Under samma flik, inklusive *Digital arkivpedagogik* (Arkivpedagogiskt forum 2025f) finns möjligheten att anmäla sitt arkiv om det bedriver arkivpedagogisk verksamhet, vare sig det är digitalt eller ej, så att även det syns i listan och på kartan. Det finns dessutom ett venndiagram (se s.15) som beskriver arkivpedagogens arbetssätt och förhållningspunkter i relation till arkivariens, vilket tydliggör skillnader och likheter professionerna emellan (Arkivpedagogiskt forum 2025d). Denna diskussion är mångfacetterad och hade krävt informanter som är arkivarier samt arbetar med arkivpedagogik, vilket denna undersökning inte har möjlighet till.

I rollen som arkivarie

I rollen som arkivpedagog

Baserat på Sara Gruts modell i #arkivdag: relevans, medverknin, dialog (2016)

Slutligen presenteras den tidigare nämnda masteruppsatsen *Arkiv är ju till för att användas!* (Lyons 2024). Uppsatsens syfte är att ”synliggöra och skapa kunskap om hur en arkivhandling blir ett pedagogiskt arbetsmaterial inom arkivets publika verksamhet” (2024, s.6). Detta ger en omfattande överblick över arkivpedagogens praktiska arbete, vilket är en viktig utgångspunkt för att förstå och nyansera arkivpedagogens yrkesroll. I avsnittet om fortsatt forskning tar författaren upp behovet av forskning kring arkivpedagogens maktposition gentemot användaren. Att undersöka arkivpedagogers uppfattning av sin yrkesroll kan belysa maktrelationen mellan både arkivpedagogen och användarna, men även gentemot övriga anställda vid arkiv.

2.2.2 Internationell nivå

I *Archives and Education: a RAMP study with guidelines* (1986) presenterar Eckhardt Franz inte bara den arkivpedagogiska framväxten ur ett internationellt perspektiv, utan även olika förmedlingsmetoder inom det arkivpedagogiska fältet. Dessa exempel tydliggör att det åtminstone sedan 1980-talet har funnits utarbetade tankar beträffande att använda arkivpedagogiska metoder i relation till aktuella lärandemål, platser och material. De fyra förmedlingsmetoder som Franz lyfter fram är: *Information on Archives and Archival Work*, *Exhibition and display*, *”Teaching with archives”* och *Personal or Group Research* (1986, s.14–24).

Information on Archives and Archival Work innefattas av, i bästa fall återkommande, besök på arkiven av skolklasser, baserat på initiativtagande från lärare. Syftet med besöken är att få antingen en övergripande eller mer ämnesinriktad introduktion till arkivet och dess verksamhet. Utvalda dokument

presenteras, efterföljda av guidade visningar av lokalerna. I vissa fall tillåts eleverna arbeta med dokumenten på egen hand, vilket författaren påpekar vikten av.

Exhibition and display kan, om de är väl utförda, ge en introduktion till arkiv och arkivarbete via arkivets material. I bästa fall kan de även generera ett historieintresse bland elever, vilket författaren menar har en tydlig pedagogisk effekt. ”*Teaching with archives*” syftar till att ge elever en mer konkret bild av historiska skeenden genom att införliva arkivhandlingar, såsom skriftliga dokument, bilder eller audiovisuellt material, i skolundervisningen. Detta undervisningsformat ger eleverna dessutom möjlighet att granska historia ur ett mer källkritisk perspektiv.

Personal or Group Research ämnar ge elever chansen att lyfta fram arkivmaterial relevant gentemot egna forskningsprojekt, som exempelvis berör deras skolas historia. Länder såsom Frankrike och Tyskland har initierat tävlingar för skolbarn som går ut på att använda arkivmaterial som kompletterande ”bevis” vid historiearbeten eller fältstudier med specifika teman eller ämnen. I Tyskland 1980 då ämnet för en sådan tävling var ”Every-day life in Nazi Germany” uppgick deltagartalet till 12 843 personer, vilket resulterade i 2172 arbeten, med en prispott från 150 upp till 5000 tyska mark.

I *History off the record – The archives of a teaching age* (1985) beskriver Eckhardt Franz hur engelska skolbarn vid Killingworth Middle School studerar historia med hjälp av historiska källor från arkivet, inte historieböcker. Med hjälp av arkiverade kartor får barnen reda på hur deras vardagsmiljö såg ut på 1800-talet. I England 1985, då artikeln skrevs, var samarbeten mellan arkivarier och lärare inte lika vanligt som i exempelvis Frankrike. Franz poängterar däremot hur viktigt samarbetet däremellan är då det bidrar med att belysa det historiska arvet.

Mer aktuella internationella exempel på arkivpedagogiska verksamheter presenteras på *International Council on Archives* (ICA) samt *National Archives* i Storbritanniens respektive hemsidor. 2024 presenterade sektionen för arkivundervisning- och utbildning vid ICA ett lanserat arkivpedagogiskt projekt vars syfte var att ”engagera en bredare publik av arkivpedagoger genom att uppmärksamma hinder relaterade till språk och funktionshinder”¹ (ICA, 2024). Projektet bestod av fyra workshops som riktade sig till alla medlemmar i ICA-sektionen: *Archives and Disability: Approaches to Education, Community Archives*

¹ Författarens översättning

Pedagogy, Incorporating critical perspectives in archival education samt *Indigenous Data Sovereignty in the Archives: Applying anti-colonial and de-colonial paradigms in archival education*. Detta exempel framhäver vikten av återkommande och varierande fortbildning bland arkivpedagoger.

Under fliken ”Education and Outreach” på den välplanerade och intuitiva hemsidan för National Archives i Storbritannien presenteras det arkivpedagogiska arbete som bedrivs vid arkivet. Via klickbara boxar med både bild och text lotsas webbesökaren mellan information riktad till lärare, elever och familjer. Utbildningsmaterial är strukturerat enligt dels tidsperioder, dels specifika teman. Liksom nämnt i *Archives and Education: a RAMP study with guidelines* (1986) erbjuder National Archive workshops på plats och digitalt, samt lektioner baserade på specifika ämnen eller teman. Av hemsidan framgår även vad lärare och respektive skolklasser kan förvänta av sitt besök på arkivet.

2.3 Museipedagogik och den museipedagogiska yrkesrollen

I följande avsnitt presenteras ett komprimerat urval litteratur som belyser museipedagogik och den museipedagogiska yrkesrollen. Detta görs för att angripa det pedagogiska fältet ur en annan vinkel än ur det arkivvetenskapliga. Genom att få en inblick i hur museipedagoger arbetar och uppfattar sin yrkesroll, kan det jämföras med samt ge idéer till hur man kan arbeta med arkivpedagogik.

I doktorsavhandlingen *Museipedagogik och erfarande* (2009) ämnar författaren Berit Ljung nyansera vad museipedagogik och den museipedagogiska yrkesrollen är och kan vara genom att utföra enkätundersökningar samt intervjuer med museipedagoger. Detta syfte korrelerar mycket väl med målet som jag har med min uppsats. Ljung inleder med att redogöra för den svenska museipedagogikens och den museipedagogiska yrkesrollens framväxt. Yrkesrollen växte fram under sekelskiftet 1900, till följd av dåtidens samhällsförändringar där kravet på kunskap och lärande var ständigt växande. Liksom arkivpedagogik har haft och fortfarande har en stark koppling till skolan har även museipedagogiken det, dock redan sedan 1940-talet.

Eftersom museipersonalen växte, parallellt med att museiverksamhetens arbetsuppgifter vid denna tidpunkt fick en mer specialiserad samt pedagogisk inriktning, fanns ett stort behov av erfarenhet och fortbildning. Till följd av detta behov bildas 1968 *Föreningen för undervisning i svenska museer* (FUISM). Trots att museipedagogik och den museipedagogiska yrkesrollen har funnits länge än

arkivpedagogik och den arkivpedagogiska yrkesrollen har det enligt författaren inte studerats tillräckligt. En metod som används för att nyansera den museipedagogiska yrkesrollen är att analysera enkätsvaren som beskriver den yrkesrollen utifrån ett professionsteoretiskt ramverk. Ramverket tar upp kriterier som samhällsvetenskapliga professionsforskare brukar tillskriva ett professionellt yrke. Genom att analysera enkätsvaren på detta vis skapas en inblick i huruvida den museipedagogiska yrkesrollen korrelerar med kriterierna.

Enkäter skickades ut till alla medlemmar i FUISM för att skapa en uppfattning om vad museipedagoger anser museipedagogik vara, samt för att få en inblick i deras praktiska arbete. Författarens mål med enkäterna var att komma åt *varför* pedagogerna arbetar och handlar som de gör, inte bara *hur*. Utifrån de enkätsvar som inkom visade det sig att museers pedagogiska roll fortsätter vara mångtydig. Vissa sammankopplar den pedagogiska rollen med museet som institution och dess föremål medan andra betraktar pedagogiken som en del av museets verksamhet. Flera av museipedagogerna ansåg även att det saknades ett pedagogiskt forum för reflektion. Det sistnämnda enkätsvaret tar upp en viktig aspekt i förhållande till min undersökning: Fyller *Arkivpedagogiskt forum* en funktion som plats för reflektion mellan yrkesverksamma arkivpedagoger? Jag kommer att återkomma till denna företeelse i uppsatsens resultat- och analyskapitel för att redogöra för huruvida detta behov även föreligger bland arkivpedagoger samt om det i så fall tillgodoses. Jag ämnar även applicera ett liknande professionsteoretiskt tillvägagångssätt som används i Ljungs avhandling på min uppsats intervjusvar.

I introduktionen av *The Education Role of the Museum* (1994) menar författaren Eilean Hooper-Greenhill att undervisning är en av museets huvudsakliga funktioner. Med det sagt inleder hon en reflektion kring vad undervisning egentligen innebär i en museikontext. Hooper-Greenhill förklarar att museiundervisning tidigare endast förstods som en resurs gentemot skolbarn, medan det idag innefattar en bredare målgrupp än så. Hon fortsätter beskriva hur undervisning i en museikontext är livslång. Lärandet är inte knutet till en specifik målgrupp och fokuserar på lärande för lärandets skull, samtidigt som känslor och värderingar får ta plats. Utifrån redan presenterad litteratur om arkivpedagogik framstår skolbarn även där som den huvudsakliga målgruppen i fråga om arkivpedagogisk förmedling. Detta trots att avsikten med arkivpedagogik, formulerad av *Arkivpedagogiskt forum*, faktiskt inte betonar detta: ”Arkivpedagogik är ett område inom arkivverksamheten där man på ett metodiskt sätt arbetar med att möjliggöra lärande om och genom arkiv” (Arkivpedagogiskt

forum, 2025b). Syftesformuleringen relaterar väl till den kunskapssyn som Hooper-Greenhill beskriver i fråga om lärande för lärandets skull, då lärandet i sig är det som är väsentligt, inte vem som lär sig eller hur den gör det.

Masteruppsatsen *Pedagogik för att levandegöra historia* (2011) skriven av Maria Holm vid Lunds universitet jämför pedagogisk verksamhet och den pedagogiska yrkesrollen vid museer respektive arkiv för att undersöka likheter och skillnader däremellan. Med avstamp i vad man kan kalla tre teman –historiemedvetenhet, magi och marknadsföring– fastslår Holm i den avslutande diskussionen att likheterna mellan institutionerna är stora trots att pedagogisk verksamhet vid museer är mer etablerad än vid arkiv. Hon poängterar hur ”det vetenskapliga och källkritiska” (2011, s.52) är mer centralt vid arkiven, medan ”människorna”, till skillnad från ”källorna” (2011, s.54) står i fokus vid museerna. Avslutningsvis föreslår Holm att ”samarbete och närmande” (2011, s.55) mellan pedagogisk verksamhet vid arkiv och museer bör uppmuntras, med syfte att lära av varandra. Genom att införliva litteratur om museipedagogik och den museipedagogiska yrkesrollen är det just det denna uppsats avser göra.

2.4 Sammanfattning

Utifrån presenterad litteratur framgår det att diskussionen kring arkivpedagogik och den arkivpedagogiska rollen har pågått under en längre tid på internationell nivå, till skillnad från vad den har gjort i Sverige. Litteraturen beskriver vad arkivpedagogik kan vara, vad en arkivpedagog gör samt ger exempel på arkivpedagogiska verksamheter. Då litteratur om hur arkivpedagoger uppfattar sin yrkesroll är bristande, har litteratur som beskriver hur musikpedagoger ser på sin yrkesroll samt forum och forskningsfrämjande samverkansgrupper inkluderats som ett komplement. Det som framhävs i litteraturen om den arkivpedagogiska rollen verkar i största utsträckning vara positivt laddade företeelser. I artikeln ”Får arkiv verkligen vara roligt?” (Johansson & Rundström Karlsson, in press) lyfts dock frågan om arkivpedagogens autonomi, men det är den enda titeln som tar upp typer av utmaningar eller problematiska områden som existerar inom den arkivpedagogiska yrkesrollen, samt när och hur de uppstår.

3. Teoretiska perspektiv

Uppsatsen använder två teoretiska perspektiv: Institutionell teori och professionsteori. För att analysera uppsatsens empiriska material i relation till bland annat resursfördelning och uppfattningen av den arkivpedagogiska yrkesrollen används institutionell teori, med fokus på den nyinstitutionella inriktningen. Professionsteori används med syfte att nyansera den arkivpedagogiska yrkesrollen där fokus ligger på potentiella utvecklingsområden som kan bidra till att öka yrkets status.

3.1 Institutionell teori

Institutionell teori är ett teoretiskt ramverk som används inom många discipliner för att åskådliggöra organisationers handlingsätt och mönster som kan uppstå däri. Den teoretiska inriktningen används i relation till uppsatsens empiri då den inhyser användbara begrepp i relation till uppsatsens syftesformulering och empiri. Med avstamp i *Institutionell teori –idéer, moden, förändring* (2009) skriven av företagsekonomen Ulla Eriksson-Zetterquist samt *Nyinstitutionalismen inom organisationsanalysen: en skolbildnings uppkomst, spridning och utveckling* (2002) skriven av sociologen Roine Johansson presenteras det teoretiska ramverket samt de begrepp som används.

3.1.1 Institutioner

Institutionell teori används för att undersöka organisationers struktur och föränderlighet (Eriksson-Zetterquist 2009, s.5; Johansson 2002, s.25). Avsikten med det är att kunna svara på frågor såsom vilka handlingsmönster som tas för givet inom en organisation, samt hur organisationer påverkar och påverkas av varandra. Viktigt att poängtera är hur forskare inom den institutionella teorin förutsätter att majoriteten av organisationers sätt att handla inte grundas i rationella argument, utan snarare i regler av både formell och informell karaktär (Johansson 2002, s. 25). Detta innebär att organisationer kan komma att handla utifrån invanda, inrotade mönster, eller efterlikna en etablerad eller *legitimerad* organisation. Eriksson-Zetterquist understryker att den mest essentiella tanken inom institutionell teori är att ”institutioner växer fram när människor konstruerar deras sociala verklighet” (2009, s.7). Men vad är egentligen en institution? För att begripa det teoretiska ramverket krävs att institutionsbegreppet definieras.

Johansson (2002) menar att begreppet institution har brukats inom sociologin sedan slutet av 1800-talet, men eftersom institutionell teori används av en rad olika discipliner förekommer en rad olika definitioner av begreppet. Ur ett sociologiskt perspektiv används institutionsbegreppet för att beskriva ”organiserade och etablerade sätt att handla” (Eriksson-Zetterquist 2009, s.7), medan det bland statsvetare används för att beskriva sammanslutningar eller föreningar av stor eller viktig karaktär. Detta avser huvudsakligen offentliga eller statliga sådana. Med utgångspunkt i antropologi betraktas institutioner som ”kulturella och historiska effekter av social ordning” (2009, s.7), vilket ligger i linje med den definition som organisationsforskare använder: De menar att institutioner är ett resultat av mänsklig handling, både av medveten och omedveten karaktär.

En definition av hur institutioner uppkommer som summerar de ovan nämnda är formulerad av kunskapssociologerna Peter Berger och Thomas Luckmann (1966). I relation till definitionen används begreppen *habitualisering* och *typifiering*. Det förstnämnda innebär att utföra handlingar efter ett givet mönster, medan det sistnämnda beskrivs som ett sätt att sortera eller klassificera ”mönster för handlingar och aktörer” (Eriksson-Zetterquist 2009, s.16). Berger och Luckmann menar att institutioner växer fram till följd av habitualisering, det vill säga då handlingar utförs regelbundet och kontinuerligt för att till slut uppfattas som specifika mönster och inte bara enskilda handlingar. Till följd av habitualisering delar aktörerna in de konstruerade mönstren in i olika typer. När mönster, eller habitualiserade handlingar, delas in på likartade vis av aktörerna inträffar vad Berger och Luckmann benämner som *institutionalisering* (2009, s.17). Till följd av upprepade handlingar har det skapats ett mönster, som vid konsensus bland aktörerna skapar normer och regler inom organisationen. Institutionsbegreppet används alltså för att beskriva normer och regler för exempelvis organisationer, vilka i sin tur presenterar resultatet av dessa normer och regler i praktiken (Bouma 1998; Curran 2020).

3.1.2 Nyinstitutionell teori

Eriksson-Zetterquist (2009) menar att nyinstitutionell teori ”växte fram som ett tredje sätt att förstå organisationer som mer än teknologiska system” (s.12). Ambitionen var att den nyinstitutionella teorin skulle vara en mer konkret och handgriplig inriktning av den alltför ”deskriptiva och abstrakta” renodlade institutionsteorin (2009, s.64). Detta poängteras i inriktningens två centrala verk: *Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony* (1977) skriven av sociologerna John Meyer och Bryan Rowan samt *The Iron cage*

Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields (1983) skriven av organisationsforskarna Paul J. DiMaggio och Walter W. Powell. I *Nyinstitutionalismen inom organisationsanalysen* (2002) diskuterar författaren Roine Johansson skillnader formulerade av DiMaggio och Powell avseende den äldre och nyare institutionsteorin, och det är med hjälp av dessa som nyinstitutionalismen kommer att beskrivas.

Både de äldre och nyare inriktningarna inom institutionsteori förhåller sig till konflikt, makt och strategi, men de gör det på olika sätt, med olika fokuspunkter. Den äldre traditionen fokuserar på det lokala och interna inom organisationer samt organisationers intressegrupper och hur det i sin tur genererar konflikter. Den nya traditionen lägger inte lika stor vikt vid konflikter som så, utan för att förstå handlingssätt riktas istället fokus mot det så kallade *organisationsfältet*. Ett organisationsfält utgörs av flera organisationer som är verksamma inom samma bransch eller område, på en nationell och internationell nivå (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 73; Johansson 2002, s. 25). Alla slags arkiv verkar alltså inom samma organisationsfält, där arkivpedagogik skulle kunna beskrivas som ett fält inom fältet. Aktörer i det arkivpedagogiska fältet är exempelvis bidragsgivare, målgrupper, skolor, Riksarkivet samt alla arkivpedagogiska verksamheter.

Nyinstitutionalismen menar således att institutionalisering sker i anknytning till organisatoriska former eller regler inom en sektor, ett fält eller ett samhälle, inte inom den enskilda organisationen. Dessa former och regler utförs ofta på omedveten basis, som i relation till vad Johansson (2002) kallar för ”kulturellt betingade föreställningar” (s.25) har konstruerats som de rätta sätten att handla enligt. De omedvetna och etablerade handlingsmönstren blir till slut så institutionaliserade att de fungerar likt *myter* (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 66). Till följd av att organisationer handlar på liknande sätt blir deras strukturer med tiden mer lika varandra, en process vilken Johansson benämner som *homogenisering* (2002, s.45).

Genom att handla efter organisationens konstruerade myter genereras självförståelse och *legitimitet* hos organisationen. Om dessa inte följs kan organisationen riskera att uppfattas som nonchalant eller icke-legitim (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 66). Legitimitet är ett centralt begrepp inom den nyinstitutionella teorin, speciellt i avseendet att analysera relationerna mellan organisationer och deras omgivning. Organisationer bildar tillsammans ett stort, socialt system (organisationsfältet) där det är viktigt att användningen av resurser

överensstämmer med det ”överordnade systemets mål” (2009, s.104). Annars finns det en risk att som organisation inte anses legitim. För att åstadkomma legitimitet kommer organisationer att förändras i relation till normer i samhället, ett faktum vilket leder till att organisationers handlingsmöjlighet begränsas. Legitimitetsbegreppet kommer att användas tillsammans med professionsteorins definitionsmodeller för att urskilja huruvida innebörden av legitimitet hos de olika aktörerna inom den arkivpedagogiska sfären eller fältet (arkivpedagogerna, chefer och ledningar med mera) korrelerar med eller påverkar den arkivpedagogiska professionaliseringen.

För att uppnå legitimitet tenderar organisationer inom samma, men även externa, organisationsfält att efterlikna varandra, vilket resulterar i *isomorfism*. Eriksson-Zetterquist beskriver tre typer av isomorfism, eller *krafter* som hon också kallar dem: 1) tvingande isomorfism, 2) mimetisk isomorfism och 3) normativ isomorfism (2009, s. 78). Den tvingande isomorfismen, eller kraften, utgörs av påtryckningar som kommer från det politiska styret, vilket i en arkivpedagogisk kontext skulle kunna innebära tillsägelser om hur den arkivpedagogiska verksamheten bör bedrivas. Den tvingande kraften kommer således användas i uppsatsen för att undersöka hur eventuella politiska påtryckningar påverkar den arkivpedagogiska verksamheten. Den mimetiska isomorfismen grundas i osäkerheter hos organisationer vilket driver dem till att imitera andra mer framgångsrika organisationer. Mimetisk isomorfism inom den arkivpedagogiska sfären behöver inte nödvändigtvis karaktäriseras av konkurrens utan kan innebära att inspireras av andra och anpassa till den egna verksamheten. De normativa krafterna baseras på synpunkter från professioner och utbildningar, för att bland annat skapa gemensam förståelse och legitimering för yrket. Det gör den normativa kraften till en behjälplig grund för att diskutera arkivpedagogernas uppfattning om yrket samt dess utvecklingsmöjligheter.

3.2 Professionsteori

Professionsteori, vilket liksom institutionell teori kan betraktas likt ett teoretiskt ramverk, kan användas för att nyansera och problematisera yrkesroller- och grupper för att se över potentiella utvecklingsområden. Med utgångspunkt i artiklarna *Om begreppet och företeelsen profession* (2005) och *Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner* (2009) av sociologen Thomas Brante samt boken *Respekt för lärarprofessionen – Om lärares yrkesspråk och yrkesetik* (2015) skriven av pedagogen Gunnel Colnerud undersöks det empiriska materialet gentemot professionsteoretiska begrepp med syfte att nyansera den arkivpedagogiska yrkesrollen samt utvecklingsområden som kan bidra med att öka yrkets status.

3.2.1 Profession och professionalisering

Studiet av professioner som vi känner till dem idag är en diffus och svårfångad del av den samhällsvetenskapliga forskningen (Brante 2005, s.1). Detta menar Brante (2005) beror på att synen på professioner förändras i lika snabb takt som samhället själv, vilket gör det svårt att skapa en varaktig och enhetlig bild av vad en profession faktiskt är. I sin artikel *Vad är en profession?* (2009) presenterar Brante flertalet definitionsmodeller som från professionsforskningens start har använts för att precisera vad och på vilka grunder ett yrke kan klassas som en profession. Brante anser dessa modeller som bristande i fler avseenden och presenterar därför kompletterande reflektioner och tillägg till dem. Innan följande modeller samt de kompletterande förslag som Brante själv lägger kan beskrivas, behövs en definition av professionsbegreppet samt begreppet *professionalisering*.

Brante förklarar att de flesta moderna sociologiska definitioner av professionsbegreppet lägger stor vikt vid ”yrken som baserar sin verksamhet på vetenskaplig forskning” (2009, s.15), samt har en högre formell utbildning. Enligt många samhällsvetare anses professioner ha den ”viktigaste integrativa funktionen i samhället” (2009, s.15). Begreppet *professionell* har använts och används fortfarande i nästintill endast positiv bemärkelse och anses vara en central företeelse för att förstå samhällsutveckling- och dynamik. Trots dessa definitioner har professionsforskningen haft problem med att finna särskiljande egenskaper för just professioner, vilket har inneburit svårigheter med att formulera en tillräckligt precis definition av dem (2009, 15–16).

Professionalisering menar Colnerud är ”en process eller strävan hos vissa yrken att nå professionell status” (2015, s.18). Viljan eller önskan att förbättra sin professionella status kan härledas till de förmåner, exempelvis lön och respekt, som

erhålls av samhällets professionella grupper vilka stöds av samhället och dess medborgare. Att uppnå professionell status kan åstadkommas genom så kallad *autonomisering*, vilket är då en yrkesgrupp ”lyckas avgränsa ett kompetensområde och sina egna arbetsvillkor i så hög grad att klienter och andra intressenter får acceptera och i vissa fall anpassa sig till dessa villkor” (2015, s.19). Att uppnå en statusökning, eller genomgå en professionalisering är följaktligen en tids- och resurskrävande process.

3.2.2 Karakteristika och särdrag

För att tillämpa begreppen profession och professionalisering används en samling professionsteoretiska begrepp, vilka Brante (2005; 2009) kallar för *karakteristika*. I *Respekt för lärarprofessionen –Om lärares yrkesspråk och yrkesetik* (Colnerud 2015) benämns de som *särdrag*. Begreppen används vanligtvis för att avgöra huruvida ett yrke kan klassas som en profession eller ej. Eftersom huruvida den arkivpedagogiska yrkesrollen definieras som en profession eller ej inte är av större vikt för undersökningen, används begreppen för att förklara professionsdefinieringens föränderlighet och hur det relaterar till det arkivpedagogiska yrket. Begreppen används även för att strukturera uppsatsens analys-kapitel.

I artikeln *Vad är en profession* (2009) presenterar Brante olika definitionsmodeller som han menar är både för allmänna samt för influerade av den tid de är skapade i. Som en mer samtidsenlig kommentar på tidigare modeller presenterar han fem karakteristika: *Abstrakt kunskap, autonomi, förtroende, utbytbarhet och tillgångspunkt*. Under rubriken abstrakt kunskap lyfter Brante hur tidigare definitioner har haft en alldeles för stark koppling till universitetsutbildning, vilket med tiden har mist sin betydelse eftersom det nu finns uttalade professioner som inte kräver universitetsutbildning. Som tidigare nämnt reflekterar samhällets maktförhållanden och åsikter synen på professioner: De professioner som sysslar med vad som anses mer samhällsviktigt än annat betraktas besitta högre status än andra yrkesroller (2009, s.26).

Brante förklarar hur ”professionellt yrkesutövande karaktäriseras av utrymme för att fatta självständiga beslut i en rad frågor” (2009, s.27). Detta är en fråga om *autonomi*. Autonomiska aspekter av en profession är varierande och kan således avse praktiska aspekter såsom upplägg av arbete men även autonomi i förhållande till makthavare. Detta innebär det faktum att en person med chefs- eller ministerposition skulle kunna känna sig mer eller mindre legitim i att uttala vad en

professionell praktik bör eller inte bör innehålla, beroende på en yrkesgrupps professionella status. Brante exemplifierar följande aspekt med att beskriva hur en hälso- eller socialminister inte lär försöka ”styra en hjärnkirurgs arbete vid operationsbordet, medan en skolminister kan anse det legitimt att styra skolans inre arbete, lärarnas didaktik, kunskapsinnehåll med mera” (2009, s.27).

Attributet *förtroende* grundas i att samhället har en uppfattning om en verksamhets betydelse och svårigheter, vilket resulterar i ett förtroende gentemot professionen (2009, s.27). Utan kunskap om dessa betydelser och svårigheter uppfattas verksamheten inte längre viktig, och anses heller inte besitta en professionell status. Brante förklarar även att ”endast andra professionella anses kapabla att korrekt bedöma den enskilda utövarens kompetens” (2009, s. 27).

Tidigare har organiseringen av professioner använts som kriterium, men eftersom organisationsstrukturer är skiftande i sin natur förefaller detta inte längre lämpligt. Det går till och med att betrakta en profession som en organisation för sig (2009, s.28). Denna aspekt för oss vidare till det fjärde attributet vilket, i linje med organisationsstrukturer, betonar professioner som kollektiv och hur personerna därinom är *utbytbara* med varandra. Till följd av att vara verksam inom samma professionella fält förväntas ”vilken utövare som helst inom kompetensområdet kapabel att utföra uppgiften i fråga” (2009, s.28). Fokus hamnar således på den kompetenta yrkesgruppen, istället för den kompetenta individen.

Tillgångspunkt, vilket är Brantes sista karakteristika, betonar ett resultat av *förtroende*-attributet: Till följd av samhällets förtroende gentemot en profession antar professionen en slags kunskapsförmedlande roll. Yrkesutövarna blir en länk mellan professionen och samhället. Den professionella yrkesutövaren blir en resurs i fråga om att tillgängliggöra abstrakta kunskapssystem, vilket i artikeln beskrivs som en av den moderna tidens viktigaste karakteristika.

Att följande definitionsmodell, eller attributslista, inte uttalar sig om professionellas motiv, intressen eller strategier ser Brante som en fördel då en profession inte bör definieras som ”altruistisk eller som driven av egenintresse” (2009, s. 29). Dock kvarstår det faktum att professioner inte kan ges en tydlig definition. Detta likställer Brante med försök till att definiera samhällsvetenskapliga begrepp såsom klass och paradigm (2009, s.29). Frågan är om professionsforskningen rentav hämmas av att ges allt för exakta definitioner (ibid.).

Som ett komplement till Brantes attributlista används, vad Gunnel Colnerud (2015) beskriver som, fyra särdrag som de flesta professionsforskare tillskriver en professionell yrkesutövare. Författaren använder attributen för att undersöka läraryrket, och eftersom det arkivpedagogiska yrket likväl definieras av pedagogik är det således relevant att använda dem i relation till den arkivpedagogiska yrkesrollen. Särdragen används följaktligen med avsikten att ge uppsatsens professionsteoretiska underlag fler infallsvinklar, vilket i sin tur nyanserar analysen. De särdrag som presenteras är: *Systematisk teori*, *auktorisation*, *yrkesmässig anatomi* och *egenkontrollerad yrkesetik*. *Systematisk teori* innebär att yrket ”utövas med utgångspunkt från en gemensam kunskapsbas” (2015, s.14). Detta innebär att yrkesutövarna utövar sitt yrke i relation till begrepp, vetenskapliga teorier och antaganden som anses erkända bland professionens utövare. Detta särdrag tillför nyanser till Brantes karakteristika abstrakt kunskap.

Särdraget *auktorisation* innebär att samhället har tilldelat ett yrke (eller en profession) en formell legitimation (2015, s.15). Det innebär att andra yrkesgrupper utesluts från att utöva det legitimerade yrket. Detta särdrag kan relateras till nästintill alla Brantes attribut: För att kunna utesluta någon från professionen krävs en avvägning baserad på utbildning och kompetens (abstrakt kunskap). Detsamma är applicerbart i fråga om professionens autonomi, vilken i sin tur också härleds till frågan om kompetens. Den formella legitimationen är liksom förtroende-attributet baserat på samhällets allmänna uppfattning av professionen, vilket möjliggör professionens förmedlande länk till samhället (tillgångspunkt).

Det faktum att professionella yrkesutövare besitter rätten men även skyldigheten att bestämma vilka arbetsredskap- och metoder de ska använda innebär att de har *yrkesmässig anatomi* (2015, s.15). Om yrkesutövaren inte är av professionell karaktär är det exempelvis chefen som avgör hur arbetet ska genomföras. Detta särdrag har en tydlig koppling till Brantes autonomi-attribut, men även förtroende-attributet baserat på valet av begreppet ”skyldighet” i Colneruds formulering. Eftersom professionen inte bara besitter rättigheter utan även skyldigheter i fråga om yrkesmässig autonomi medför därmed eventuella missbruk av autonomi ett eventuellt minskat förtroende från samhället, vilket kan komma att påverka professionen i stort.

Det fjärde särdraget som Colnerud (2015) presenterar är *egenkontrollerad yrkesetik*. Särdraget innebär att yrkesgruppen själv utformar de etiska riktlinjer och principer som styr hur yrket ska utövas. De etiska principerna och riktlinjerna är

erkända, noterade och upprätthålls genom att det finns ett etiskt råd. Om de etiska principerna inte utförs i enlighet med allmänt erkända etiska principer kan konsekvenserna komma att bli mer omfattande än de poängterade i relation till den yrkesmässiga autonomin. Liksom professionen styr dess etiska riktlinjer och principer styr de etiska riktlinjerna och principerna professionen.

I samband med presenterade särdrag betonar Colnerud klientens eller samhällets roll och relation till den yrkesverksamma. Detta är ett resonemang som de menar är av extra vikt i relation till läraryrket eftersom både eleverna och samhället är lärarnas ”klienter” (2015, s.15). Detsamma går att betona i relation till den arkivpedagogiska yrkesrollen, då den står i tjänst till både besökare (eller klienter) och samhället i stort. Detta resonemang betonar med andra ord samhällets förtroendeposition gentemot professioner.

4. Metod

I följande kapitel presenteras uppsatsens insamlingsmetod och analysmetod, genomförandeprocessen av dessa samt etiska överväganden som har gjorts i samband med metodval och genomförande av undersökningen.

4.1 Semistrukturerad intervju

Metoden som har använts för att samla in material med syfte att kunna undersöka identifierat forskningsproblem är semistrukturerade intervjuer. Att intervju korrelerar väl med uppsatsens forskningsproblem och syfte då den undersökte yrkesrelaterade upplevelser och åsikter, men även vissa av en mer personlig karaktär. Den semistrukturerade inriktningen tillförde en öppenhet och flexibilitet i samtalet, vilket innebar att frågor eller följdfrågor som jag själv inte hade tänkt på även kunde få ta plats.

Intervjuer är en av de vanligaste och mest populära metoderna inom kvalitativ forskning, just eftersom det kan användas för en mångfald av syften. Genom att använda intervju som metod möjliggörs insyn och vidare förståelse för sociala miljöer, känslor och upplevelser, vilket är svårt att åstadkomma på annat vis (Ahrne & Eriksson-Zetterquist 2022, s.56). Semistrukturerad intervju innebär en större flexibilitet än en renodlad strukturerad intervju eftersom den utgår ifrån användandet av både formulerade frågor och frågor som uppstår under samtalets gång. Denna företeelse utgör i sin tur en fördel för den som intervjuar, då denne får chans att reflektera över de formulerade frågorna och dess effekter i förväg (Fägerborg 2011, s.100). Å andra sidan är det viktigt att inte fokusera för mycket på de formulerade frågorna, då det kan riskera att icke-formulerade frågor, som hade kunnat nyansera och lett samtalet i en ny riktning, inte nyttjas. Semistrukturerade intervjuer ger svängrum avseende öppna och stängda frågor, samt möjligheten att rikta fokus mot särskilda frågor beroende på informant, vilket i sin tur nyanserar det empiriska materialet.

4.1.1 Genomförande och urval

Inför och vid uppsökning av informanter till undersökningen förhöll jag mig till följande aspekter i relation till uppsatsens syfte och avgränsningar:

- Informanten är anställd som arkivpedagog
- Urvalet av informanter ska representera både enskilda och offentliga arkiv i Sverige

Det finns arkivarier som även arbetar med pedagogik, men då undersökningen fokuserar på arkivpedagogers uppfattningar av sin yrkesroll i relation till de arkivpedagogiska fältet avgränsade jag undersökningen genom att endast kontakta arkivpedagoger. Då det var av intresse att undersöka hur denna företeelse skiljer sig åt vid enskilda och offentliga arkiv tog jag även detta i beaktande då jag kontaktade informanter.

På hemsidan *Arkivpedagogen* (Arkivpedagogiskt forum 2025e) finns en karta som markerar ut arkiv i Sverige som bedriver pedagogisk verksamhet, men kartan stämmer dock inte helt överens med verkligheten. Det finns arkiv som bedriver pedagogisk verksamhet som *inte* finns med på kartan. Kartan varit ett komplement vid urval av informanter, men på grund av den ofullständiga kartläggningen av arkivpedagoger kompletterades kontaktagningen därför med forskningsaktuella och socialt aktiva arkivpedagoger, vilka upptäcktes genom sökningar på LinkedIn och olika arkivs hemsidor.

Det räcker sällan att intervjua en eller två personer för att få en överblick över det forskningsområde som ska undersökas för att kunna försäkra sig om att empirin är relativt oberoende individers personliga åsikter och liknande, utan det brukar behövas ungefärligen sex till åtta intervjuer (Ahrne & Eriksson-Zetterquist 2022 s.64). Jag beslutade mig för att ta kontakt med 15 arkivpedagoger. Då jag antog att inte alla skulle svara skapades ett svängrum som innebar att om endast hälften svarade skulle jag ändå ha ett tillräckligt antal med informanter.

Kontaktagningen med arkivpedagogerna inkluderade en kortfattad beskrivning av undersökningens syfte, hur den tänkte genomföras samt att jag avsåg spela in intervjuerna (se bilaga 1). Av de 15 arkivpedagoger som kontaktades svarade sju, vilka sedan intervjuades. Tre av dessa är anställda vid ett enskilt arkiv, två vid ett offentligt och resterande två vid ett arkiv som kan definieras som bådadera men framförallt offentligt. Eftersom de offentliga arkiven, till skillnad från de enskilda, måste följa arkivlagen kan dessa arkiv framstå som närmare det politiska styret, vilket kan stämna i viss utsträckning. Trots att enskilda arkiv enligt lag inte måste följa arkivlagen måste de ändå arbeta utefter och i enlighet med det kommunala politiska styret. Alltså har både offentliga och enskilda arkiv en politisk förankring, om än mer lokal eller nationell. Denna företeelse måste tas i beaktande i relation till intervjusvaren.

Arkiven som informanterna är verksamma vid är geografiskt utspridda från norra till södra Sverige, där ekonomiska såväl som personella resurser varierar. Vissa av arkiven ligger i större städer vilket avgränsar deras målgrupper till endast den staden. Andra arkiv är placerade i ett geografiskt område där arkivets målgrupp inkluderar flera städer, vilket innebär ett större upptagningsområde än de i mer avgränsade storstäder. Intervjuerna hölls antingen på informantens arbetsplats eller genom programvaran Zoom beroende på det geografiska avståndet som rådde. Intervjuerna inleddes med en introduktion där informanten fick berätta om sin utbildning och väg fram till att börja arbeta som arkivpedagog. Därefter följde teman och frågor beträffande informanternas praktiska arbete, uppfattningar om yrkesrollen samt reflektioner kring utmaningar och potentiella utvecklingsområden.

I anonymiserande syfte har alla uttalanden av informanterna, formulerade både som citat och beskrivande text, refererat till titeln ”informant” efterföljt av en bokstav från A till G. För att underlätta läsningen är citat i texten lätt redigerade. Jag väljer att benämna de intervjuade arkivpedagogerna som informanter med avstamp i *Tematisk analys* (Alvinus, Borglund & Larsson, 2023). Författarna beskriver informanter likt en expert som delar med sig av sin professionella kunskap, medan en respondent beskrivs dela med sig av reflektioner och erfarenheter av en mer personlig karaktär (2023, s.27). Eftersom arkivpedagogerna som intervjuas i uppsatsen besitter en expertkompetens inom arkivpedagogik väljer jag att benämna dem som informanter. Trots att informanternas expertkompetenser i viss mån relateras till samt påverkas av personliga reflektioner, kan benämningen ”respondent” framstå aningen nedvärderande i relation till kompetensen som de besitter. Den enda informationen som framgår av informanterna är huruvida de är verksamma vid ett enskilt eller offentligt arkiv, vilket dock endast nämns vid tillfällen då det bidrar till läsarens förståelse av undersökningen

4.1.2 Intervjuguide

Som vägledning vid intervjuerna utformades en intervjuguide (se bilaga 2) bestående av följande teman: *Arbetsuppgifter och arbetsplats*, *Svårigheter och etiska frågor*, *Den arkivpedagogiska yrkesrollen* och *Utveckling*. Dessa teman ringar in uppsatsens forskningsområde och syfte ur olika perspektiv. Varje tema följs av ett antal frågor, samt eventuella följdfrågor. Liksom tidigare nämnt möjliggör det redan utformade frågebatteriet reflektioner kring eventuella följdfrågor samt omformuleringar av frågor både innan och efter att intervjuer har gjorts. Omformuleringar och fokusskiftningar möjliggörs även under intervjuernas gång, baserat på svaren som genereras.

Den första intervjun kom att bli mer prövande i sin karaktär. Eftersom jag inte visste vilket eller vilka teman och frågor som skulle diskuteras mest under intervjun fick jag chans att revidera frågorna utifrån vad som hade sagts och påträffats under intervjuens gång. Detta visade sig vara väldigt givande inför nästkommande intervjuer. Beroende på utbildning och kompetens bland informanterna kom intervjufrågorna att variera och anpassas, vilket gav nyanserade svar som kunde ställas i relation till varandra.

Alla intervjuer spelades in med diktafon. Ljudfilerna fördes över till en extern hårddisk för att kunna transkriberas därefter. En mer genomförlig reflektion kring säkerheten och anonymiseringen av ljudfilerna samt informanternas identiteter förs i kapitlet *Forskningsetisk diskussion* nedan. Transkriberingen utfördes manuellt, i fråga om att jag lyssnade igenom ljudfilerna så många gånger som krävdes för att skapa mig en uppfattning av materialet, samt skriva ut det. Avvikelser eller mindre relevanta samtalsämnen som uppstod under intervjuerna transkriberades inte ordagrant, utan antecknades ner i punktform –ifall det kunde visa sig användbara i undersökningen.

4.2 Tematisk analys

Tematisk analys används som metod för att strukturera och analysera det empiriska materialet. Metoden karaktäriseras av att insamlat empiriskt material initialt struktureras enligt kategorier för att sedan sorteras in enligt mer specifika teman. Inom metodens ramverk beskrivs två inriktningar av tematisk analys: induktiv och deduktiv (Alvinus, Borglund, & Larsson, 2023). I uppsatsen användes den induktiva inriktningen, vilken innebär att teman och slutsatser konstrueras utefter insamlad empiri, inte utifrån förutfattade ståndpunkter. I *Tematisk analys: Din handbok till fascinerande vetenskap* (2023) presenteras en mall för hur en induktiv tematisk analys steg för steg bör utformas, vilken kom att vägleda analysen. Stegen i mallen är följande:

1. Upptäck datamaterialet
2. Lyft fram initiala koder och kategorier
3. Sök efter ett antal teman
4. Granska varje tema
5. Definiera och namnge teman
6. Producera resultatavsnittet med teman med illustrerande citat

Alvinus, Borglund & Larsson, 2023, s.81

Den ursprungliga avsikten var att följa mallen från början till slut, men det visade sig under processen inte vara fullt möjligt. Sammanställningen och struktureringen av materialet gick istället till enligt följande: Varje transkriberad intervju närlästes för att brytas ner, med avsikt att urskilja koder, eller nyckelord. Varje grupp av sammanhängande koder samt beskrivande citat tilldelades en kategori, eller ett preliminärt tema. Alla koder, citat och kategorier från varje informant nedtecknades enligt ett färgkodat Excel-dokument för att kunna läsas och jämföras med varandra på ett intuitivt sätt. Efter att alla transkriberingar hade kodats och kategoriserats sammanställdes de mest framträdande åsikterna, likheterna och skillnaderna informanterna emellan. Utifrån sammanfattningarna konstruerades teman som relaterade till uppsatsens syfte och teoretiska ramverk. För att strukturera och tydliggöra temanas innehåll tilldelades de två subteman vardera. Processen att konstruera teman visade sig således bli en högst hermeneutisk sådan.

Trots att en studie ämnar göra en induktiv analys menar Alvinus et al (2023) att det är högst troligt att deduktiva inslag även kommer att förekomma (s.88). Det är däremot analysens författare som själv beslutar vilka av inriktningarna som är mest fruktbara att fokusera på under analysens gång. En induktiv analys kan följaktligen ha mer eller mindre deduktiva inslag. Då hypotetiska teman och kategorier började konstrueras och bearbetas redan då intervjuerna utfördes, fram till att resultatet konstruerades, antog uppsatsens tematiska analys en hermeneutisk karaktär med deduktiva inslag. Trots att användningen av tematisk analys inte följde den induktiva inriktningen till fullo, kvarstår den induktiva grundtanken. Det viktiga att komma ihåg av följande reflektion är vikten av författarens reflexivitet och motivering i fråga om urval och användning av metoden, så att val inte görs baserat på personliga åsikter. Ytterligare diskussioner kring författarens reflexivitet återkommer i nästkommande avsnitt om forskningsetiska åtaganden.

Tematisk analys med induktiv inriktning lämpade sig väl i förhållande till uppsatsens empiriska material då det inledningsvis gav mig som författare en initial

överblick av ett relativt omfattande material. För att göra teman och koder sammanhängande krävdes ett flertal bearbetningar och genomläsningar av materialet, vilket genererade en mer detaljerad förståelse för materialet. Brist på sammanhang mellan teman och koder tyder på en ofärdig analys, vilket Alvinus et al (2023, s.87) menar kan åtgärdas genom att koder flyttas till ett annat tema, att temat görs om eller att ett nytt tema skapas. Att arbeta hermeneutiskt är alltså en naturlig och oundviklig del av den tematiska analysprocessen.

4.3 Forskningsetisk diskussion

Under ett forskningsprojekts gång kommer det att uppstå en mängd olika etiska frågor. Till följd av detta finns det etiska krav och riktlinjer utformade som vägledning och stöd. De forskningsetiska principer som uppsatsen har utgått ifrån är hämtade från *Samhällsvetenskapliga metoder* (2018) skriven av Alan Bryman samt *Lathunden för etikprövning vid HT-fakulteterna* (2017) skriven av Ulf Görman. Etikprövningars centrala uppgift menar Görman (2017) är att ”skydda forskningspersonernas integritet och säkerhet” (s.13), alltså personuppgifter. Görman (2017) poängterar hur frågor om personers personliga förhållningssätt till sitt arbete eller hur personen påverkas av sitt arbete likväl utgör personuppgifter, eftersom dessa företeelser inte handlar om arbetet utan personen själv. Vid första anblick kan uppsatsens empiriska material verka falla utanför vad som skulle definieras som personuppgifter. Eftersom uppsatsens syfte är att undersöka hur arkivpedagoger uppfattar sin yrkesroll finns det en sannolikhet att det empiriska materialet kan komma att bestå av indirekta personuppgifter. Således måste materialet hanteras, lagras och behandlas med varsamhet.

Under intervjuernas gång visade det sig att vissa av frågorna i intervjuguiden uppfattades svåra eller knepiga att besvara. Frågor som jag själv inte trodde skulle uppfattas på detta sätt. Det är därför viktigt att vara transparent under intervjuerna i relation till frågorna som ställs, så att de inte genererar ett missnöje eller misstro hos informanten. För att undvika situationer som dessa redigerades eller rentav undveks frågor som uppfattades på detta vis inför resterande intervjuer.

För att skydda forskningspersonernas integritet och säkerhet användes fyra etiska forskningsprinciper, vilka presenteras i *Samhällsvetenskapliga metoder* (Bryman 2018): *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. Principerna diskuteras var och en för att belysa hur uppsatsen förhåller sig till dem.

Informationskravet innebär att forskningsprojektets informanter ska vara införstådda i undersökningens syfte samt att deras deltagande är frivilligt. Metoden för att uppnå detta krav var inledningsvis att vid uppsökning av informanter förse dem med en kortfattad och konkret beskrivning av uppsatsens syfte. De som valde att delta i uppsatsen fick ytterligare en introduktion av undersökningen vid intervjun, samt uppmuntrades ställa frågor om uppsatsens syfte och inriktning vid behov. I samband med intervjun skrev både jag och informanten på en samtyckesblankett där uppsatsens huvudsakliga syfte presenterades och informantens frivilliga närvaro tillkännagavs. *Samtyckeskravet* besitter flera likheter med *informationskravet* och placeras således även in i följande stycke. *Samtyckeskravet* betonar vikten av att informanterna ”har rätt att själva bestämma över sin medverkan” (2018, s.170), vilket redan har behandlats i stycket.

Konfidentialitetskravet betonar vikten av försiktighetsåtgärder vid hantering och lagring av uppgifter om informanter. Detta innebär att respondenternas namn inte ska lagras på hårddisk, att transkriberingar inte ska innehålla informanternas riktiga namn samt att obehöriga inte ska kunna komma åt personuppgifter (Bryman 2018). Informanterna benämns därför med en bokstavskombination, vilket beskrivs mer ingående tidigare i metodkapitlet. Görman (2017) understryker hur personuppgifter inte endast är namn och personnummer, utan att exempelvis forskningsdata kan utgöra personuppgifter. Så kallad ”indirekt identifiering” (2017, s.9) innebär möjligheten att förstå vem uppgifterna avser trots att det inte finns någon direkt identifikation i materialet. Om det i resultatkapitlet exempelvis skulle framgå namnet på arkivet, eller dess geografiska placering, blir det inte speciellt svårt att identifiera vilken arkivpedagog det avser, då antalet arkivpedagoger i Sverige inte är särskilt högt. Eftersom det för undersökningen endast är av vikt huruvida arkivet är enskilt eller offentligt, kommer informantens arbetsplats inte beskrivas mer än så, för att bibehålla anonymiteten.

I fråga om säkerhet vid lagring och hantering av uppgifter, lagras alla ljudfiler från intervjuer på en extern hårddisk, där varje filnamn benämns med bokstavskombinationen som informanten tilldelats samt datumet då intervjun genomfördes. Transkriberingar, vilka benämns på samma sätt som ljudfilerna, lagras i en mapp på författarens dator som ingen annan har tillgång till.

Nyttjandekravet innebär kravet att förmedla det faktum att materialet, i detta fall ljudfiler och transkriberingar, som samlas in från informanterna endast kommer att användas i just denna undersökning. Informanterna informerades om detta både i

den inledande kontakttagningen och samtyckesblanketten. Detta krav uppfylls då alla ljudinspelningar och transkriberingar kommer att raderas då uppsatsen är färdig.

En viktig aspekt utöver informanternas integritet och säkerhet är forskarens, det vill säga uppsatsförfattarens, *reflexivitet* och *situering*. Begreppet ”situering” (Hughes Tidlund & von Unge 2022, s.49) framhäver hur all forskning skapas av någon, och att man som forskare därmed alltid måste reflektera kring sin relation till forskningsfältet. Reflexivitet är kopplad till forskarens vetskap att forskningen är situerad, det vill säga avgränsad utifrån forskarens antaganden och kunskap (Hughes Tidlund & von Unge 2022). Jag som författare till denna uppsats bör följaktligen vara medveten om hur min akademiska och personliga roll påverkar studien. Eftersom jag studerar arkivvetenskap på masternivå besitter jag en förförståelse för arkivvetenskapliga begrepp och arbetsmetoder, vilka kan nämnas under exempelvis intervjuer med uppsatsens informanter. Min förförståelse för ämnet innebär att jag tar vissa saker för givet, vilket togs i beaktande för att förhindra studien från att bli partisk.

5. Resultat

Uppsatsens intervju svar presenteras utifrån följande centrala teman: *Kompetens, Det praktiska arbetet, Resurser och utmaningar* och *Samarbete och samverkan*.

5.1 Kompetens

Följande tema presenterar inledningsvis informanternas åsikter och uppfattningar om bristen på en enhetlig arkivpedagogisk utbildning och hur det påverkar professionen. Därefter redovisas informanternas uppfattningar om syftet med arkivpedagogik i relation till deras utbildningar och kompetens.

5.1.1 Utbildning

Varje intervju inleddes med frågor kring utbildning och hur vägen till att arbeta vid ett arkiv har sett ut för informanterna. Det visar sig att alla informanter har studerat humanistiska ämnen såsom historia, etnologi och arkeologi samt pedagogik. En av informanterna är i grunden gymnasielärare, två är utbildade museipedagoger och en har tidigare arbetat som hemslöjdskonsulent. Gemensamt för alla informanter är att ingen av dem har studerat arkivvetenskap, åtminstone inte på högre nivå. Ingen av informanterna är alltså utbildad arkivarie. Ingången till arkivet och rollen som arkivpedagog har skett på andra vis, däribland genom uppsatsskrivande, vilket framgår hos två informanter. Den ena säger att hen hade använt arkiv i sin uppsats och att tyckte att arkiv var ”en spännande miljö att vara i” (Informant A). Den andra beskriver hur hen gärna letade material i arkivet när hen skrev uppsatser (Informant B).

De informanter som tidigare arbetat som kulturarvspedagoger ändrade riktning mot arkiv då jobbmöjligheter dök upp från kontakter vid arkivinstitutioner. Eftersom dessa informanter uppfattar flera likheter mellan musei- och arkivsektorn blev övergången däremellan naturlig trots eventuella metodologiska skillnader:

Det är det som är lite spännande såhär för mig för att, som min kollega sa till mig: ”Ja men det är precis som att vara museipedagog fast du har inga grejer” [...] Likheten är ju, tycker jag, att man ska förmedla röster från människor som har tystnat. [...] Du förhåller dig till hur tiden var rent allmänt för olika samhällsgrupper och så får du snickra ihop något eget. Medan om man går in i ett arkiv, då är det någon som har skrivit ett

dokument och så är det väldigt så, ”såhär va det”, och då kan man inte brodera ut texten så mycket.

Informant E

Vägen till arkivet och arkivpedagogik har således huvudsakligen skett genom personliga intressen och kontaktnät institutioner emellan, inte genom en arkivutbildning. Trots detta instämmer samtliga informanter i att både blivande och yrkesverksamma arkivpedagoger bör ha läst någon form av kurs i arkivvetenskap. De bör även besitta åtminstone en grundläggande kunskap avseende områden inom arkivverksamheten utöver den pedagogiska. Informant E menar att en grundläggande kunskap av arkivverksamheten i stort samt arkivariens arbete underlättar massor i det pedagogiska arbetet:

Jag har ju fått en otrolig hjälp [av arkivarier] och börjar lära mig någorlunda och det blir ju mycket enklare, allting. För du måste ju ha kunskap om det du jobbar med från grunden, så enkelt är det. Så man behöver kanske inte ha en fullständig arkivarieutbildning men en grundkurs i alla fall.

Informant E

Informant G instämmer i att man kanske inte behöver ha en fullständig arkivutbildning för att arbeta pedagogiskt, men menar att det pedagogiska arbetet och den övriga verksamheten vid arkivet bygger på varandra och att det därför krävs en inblick i dem båda:

Jag skulle inte vilja ha en regelrätt arkivarietjänst där jag sitter med samlingarna, att ordna och så [...] där ser jag inte mig själv. Men sen är det viktigt, för om man inte gör det så kan man ju inte arbeta med det pedagogiska. De bygger på varandra, så det behövs ju. Det är kanske bra att jag är inne där ibland också och får en inblick i arkivariens arbete.

Informant G

Informant F betonar hur öppen och tillåtande den arkivpedagogiska yrkestiteln är, vilket framgår tydligt i fråga om informanternas varierande utbildningar och kompetenser, men önskar även att det var mer tydligt i fråga om vem som får vara arkivpedagog. Hen menar att denna fråga är något av ett dilemma. Informanten, som är involverad i *Arkivpedagogiskt forum*, framhåller hur dilemmat även har diskuterats i forumet:

Vi önskar främst att det ska finnas utbildningar för arkivpedagoger. Den arkivpedagogiska yrkesrollen är ju en väldigt öppen och tillåtande yrkestitel tycker vi som jobbar med det, och det vill vi väl också ha, men vi vill ju också höja statusen. Och den är ju svår att höja om man inte ens har en utbildning relevant till den.

Informant F

Eftersom den arkivpedagogiska yrkesrollen är så pass ung är det antagligen inte så underligt att frågan gällande vem som får eller bör arbeta arkivpedagogiskt eller ej lyfts fram. Informant G poängterar hur frågan även har berört arkivarier, åtminstone på hens arbetsplats: "[N]ågra äldre arkivarier som jobbar här har ju inte läst ABM-utbildningen, utan dom kanske har varit arkeologer och etnologer, så där har ju skett en förändring". Detta konstaterande påminner om hur inte bara den arkivpedagogiska yrkesrollen, utan även arkivarierollen, som besitter en högre professionell status än arkivpedagogens, fortfarande är i förändring avseende utbildning och kompetens.

5.1.2 Funktion

Ett av syftena med arkivpedagogik menar informanterna är att levandegöra samt väcka intresse för arkiv och dess material, på relevanta och intressanta vis. Informant C uppfattar sin arkivpedagogiska roll likt en slags marknadsförare för arkivet: "Jag ser oss arkivpedagoger som ambassadörer för arkiven, marknadsförare. Vi ska lyfta och göra arkiven relevanta i samhället, för syns man inte så finns man inte." För att göra arkivet intressant menar informant F att arkivpedagogen behövs som en länk mellan besökaren och arkivet för att förklara och beskriva materialet som finns i arkivet, då arkivet i sig självt, enligt informant F, annars kan uppfattas "väldigt tråkigt och fyrkantigt". Informanterna instämmer allihop i att arkiv är till för alla, så för att beskriva och levandegöra arkivet för alla tänkbara målgrupper behövs arkivpedagogen.

Att genom arkivpedagogik väcka intresse för arkiv samt göra arkivmaterial intressant får dock inte bedrivas så att det hamnar för långt ifrån de pedagogiskt grundade lärandemål som arkivpedagogik besitter. Informant B menar att arkivpedagogik ska grundas i tydliga mål som ska gå ut på att generera ett lärande. Vid arbete med arkivpedagogik är det följaktligen viktigt att fundera kring vad som önskas åstadkommas med en programverksamhet: "Vad syftar det till? Vad är lärande i det här?" (Informant B). I detta fall utesluter inte det ena syftet det andra: För att som arkivpedagog uppnå intresse och lärande från besökare krävs ett

intresseväckande och målgruppsinriktat upplägg, vilket kan ske på olika sätt. En mer ingående presentation om målgruppsinriktat arbete kommer i nästkommande tema.

Olika syften med arkivpedagogik som nämnts i föregående stycken ringar in hur arkivpedagogiska metoder kan te sig på olika vis, baserat på kontexten som arkiven befinner sig i, men att de ändå kan uppnå liknande mål. En aspekt som däremot inte är riktigt lika flexibel är den arkivpedagogiska kärnan: Om den pedagogiska verksamheten glider för långt ifrån arkivet och dess material, liksom den pedagogiska målsättningen, riskerar den att inte längre definieras som arkivpedagogik. Verksamheten resulterar då snarare i en slags allmän kulturarvspedagogik. Informant B menar att pedagogik om och genom kultur kan många andra institutioner göra. När man däremot ägnar sig åt arkivpedagogik får man inte ”tappa bort vad grundkärnan är”, det vill säga bibehålla arkivkärnan och den pedagogiska utgångspunkten.

Sammanfattningsvis råder det konsensus mellan informanterna att yrkesverksamma arkivpedagoger bör ha läst åtminstone en grundkurs eller liknande i arkivvetenskap. Det behövs för att kunna skapa sig en uppfattning av arkivets alla verksamhetsområden och för att inte gå miste om arkivkärnan i det pedagogiska arbetet. Den arkivpedagogiska verksamheten vid ett arkiv är inte frikopplad från resterande verksamhetsområden, utan måste utarbetas och relateras till arkivet i sin helhet, liksom resterande verksamheter måste anknytas till den pedagogiska. Trots variation i utbildning och kompetens råder stor konsensus kring det arkivpedagogiska syftet samt att yrkesrollens status bör höjas. Formuleringar kring syftet med arkivpedagogik har dessutom varit i linje med avsichtsformuleringen konstruerad av *Arkivpedagogiskt forum* som presenteras i den tidigare forskningen.

5.2 Det praktiska arbetet

Detta tema fokuserar på det praktiska arbetet med arkivpedagogik: Hur det kan te sig metodologiskt, vem som utför det samt vem det riktar sig mot. Liksom i det förra tema har två subteman identifierats i följande: *målgrupp* och *arbetsmetoder*.

5.2.1 Målgrupp

Gemensamt för alla informanter är att deras arkivpedagogiska verksamhet till stor eller största del riktar sig mot barn och unga. För att göra sig relevanta gentemot skolan tar de avstamp i läroplanen. Att vända sig till barn och unga menar informant D kan initiera en entusiasm eller intresse för arkiv redan i tidig ålder, vilket har

märkts av på barnen som hen har tagit emot på arkivet. Hen beskriver det som att man ”sår ett frö” hos barnen, vilket med tiden kan bidra till en mer utbredd kunskap om arkiv och arkivpedagogik bland vuxna.

Trots stora satsningar mot målgruppen barn och unga betonar informanterna att arkivpedagogik inte är ämnat endast för barn, utan som redan nämnt är arkivpedagogik till för alla. Dock kan arkivs stödfunktioner och bidragsgivare ha en mer eller mindre betydande påverkan på vilken målgrupp som arkivpedagogiska verksamheter ska rikta sig mot. Bidragsgivare såsom region eller kommun kan i sina egna stadgar och riktlinjer framhäva barn och unga som sin främsta målgrupp, vilket följaktligen även kan bli ett villkor för den bidragstagande arkivpedagogiska verksamheten. Informant G förklarar hur det finns en regional kulturplan som arkivet där hen är verksam måste förhålla sig till, vilken bland annat framhåller barn och unga som huvudmålgrupp. Informant F berättar hur hens arkiv som också får stöd av regionen måste förhålla sig till deras mål, men att det inte utesluter inkludering av andra målgrupper:

Jag försöker verkligen att inte glömma dom andra målgrupperna. Mitt mål redan från början när jag började jobba var ju att titta på alla målgrupper. Jag såg ju i våra mål att det inte står exakt att jag ska jobba bara med barn och unga, utan vi arkiv ska finnas för alla.

Informant F

Att en arkivpedagogisk verksamhet har förhållit sig till och huvudsakligen arbetat gentemot bidragsgivares främsta målgrupper under en längre tid kan ha resulterat i att ett kontinuerligt samarbete med målgruppen har etablerats. Att arbeta på detta vis förutsätter dock inte att samarbetet kvarstår, utan för att upprätthålla samarbetet krävs en kontinuerlig insats från arkivverksamheten. Detta betyder emellertid att de målgrupper som inte ingår i dessa mål kan bli svårare att fånga upp. Informant G, som arbetar vid ett enskilt föreningsarkiv, menar att målgruppen som för dem är svårast att nå är de yrkesverksamma, vilket hen menar förmodligen beror på att föreningslivets målgrupp blir allt äldre. Att ha svårt att nå ut till målgruppen yrkesverksamma är förmodligen inte säreget för informant G. Att som arkivpedagogisk verksamhet rikta sig till målgruppen barn och unga genererar förhoppningen om att nästa generation yrkesverksamma kommer besitta mer kunskap och intresse för arkivpedagogik såväl som arkivet i stort.

Trots att barn och unga är en av de arkivpedagogiska verksamheternas mest framträdande målgrupp exkluderas inte medföljande utmaningar. Både informant C och F poängterar hur en etablerad målgrupp såsom barn och unga även kan komma att utgöra en svårighet i fråga om rese-relaterade resurser. Eftersom vissa av arkiven arbetar gentemot barn och unga utspridda över stora geografiska områden krävs resebidrag för att målgruppen ska kunna ta sig till arkivet, vilket inte alltid är möjligt att få. Det geografiska avståndet mellan arkivet och skolor är även en avgörande faktor i fråga om deltagande. Alla informanter betonar det fysiska besöket och det analoga materialet, då det utgör en slags kontrast till besökarnas ofta övervägande digitala vardag. Informant B menar att ”eftersom allting annat är digitalt så kan vi erbjuda något unikt och speciellt”. Men om besökaren inte har möjlighet att ta sig till arkivet? Det digitala kan i detta avseende betraktas som en metod för att nå ut till så många som möjligt och därmed utvidga arkivets målgrupp, vilket informant G poängterar trots det fysiska besökets överlägsenhet:

Vi tror fortfarande på det fysiska mötet och det här lite analoga, ”hands-on”. Fortfarande det här ”historia på riktigt”. Att man kan se och ta och känna och träffas, men det digitala kan vara ett komplement just för att vi ska nå hela länet också, det står också i den regionala kulturplanen.

Informant G

Informanterna uppfattar således det digitala och analoga likt två skilda metoder; att det digitala skulle kunna fungera som ett komplement till det analoga materialet och den fysiska platsen. Digitalt material kan likväl användas som en förberedelse inför ett fysiskt besök, framförallt riktat till lärare och andra pedagoger. Om digitalt material ämnar användas på liknande sätt som det analoga menar informant E, som tidigare arbetat som museipedagog, att det är det viktigt att inkludera så många sinnen som möjligt:

Det analoga, det är det man är van vid som museipedagog. Att man får komma och möta och man får ta och känna på saker [...] Medan om man gör en digital grej då måste man verkligen tänka på hur ska man ska skriva och utforma det så att man får med så många sinnen som möjligt.

Informant E

Att arbeta digitalt kan alltså fungera som en metod för att nå arkivets redan befintliga målgrupper, men även för att utvidga dem. Det går dock inte att se bortom dels kompetensen, dels tiden som krävs för att utforma digitalt pedagogiskt

material, för att inte nämna den ekonomiska aspekten. Bland annat informant F betonar hur svårt det är att få pengar för digitalisering. Att utforma ett digitalt pedagogiskt material baserat på inskannade kopior skapar inte samma sinnesintryck som då man får ta del av ett fysiskt material. Att kunna ta del av det faktiska materialet eller vid behov en inskannad kopia tillför det fysiska besöket så mycket mer än att exempelvis endast ta del av instuderingsfrågor eller berättande texter om materialet. På så vis utgör digitalisering en viktigare aspekt i det arkivpedagogiska arbetet än vad som kanske framgår utåt sett, däribland för att bedriva digital arkivpedagogik. Informant D poängterar i sammanhanget hur viktigt det är att komma ihåg att man inte heller kan göra allt, utan att verksamheten får sträva mot att arbeta kvalitativt utifrån de resurser som finns tillgängliga.

5.2.2 Arbetsmetoder

Istället för att betrakta den arkivpedagogiska verksamheten som åtskild från resterande, och som något som endast arkivpedagogen arbetar med, menar informant F, verksam som både föreståndare och pedagog vid ett enskilt föreningsarkiv, att den arkivpedagogiska verksamheten bör inkludera alla vid arkivet:

Jag tänker såhär: För att vara ett arkiv kan man ju ha utåtriktad verksamhet utan att ha en arkivpedagog, och jag tänker också att det är bra för det arkivpedagogiska yrket att arkivpedagogen inte ska göra allt av den utåtriktade verksamheten. [...] Däremot är det ju bättre att man som pedagog har översikten, och som sagt också är behjälplig med upplägg och olika pedagogiska tips och tricks.

Informant F

Informant G instämmer och betonar hur det är hen som är pedagogen men att andra anställda vid arkivet också kan vara inne i den pedagogiska verksamheten. Liksom nämnt i första temat är den arkivpedagogiska verksamheten inte frikopplad från resterande och vice versa. I detta sammanhang kan det innebära att alla anställda vid ett arkiv bör inkluderas mer eller mindre i den pedagogiska verksamheten, utifrån sina förmågor och kompetenser. Det kan innebära praktisk avlastning vid besök av skolklasser, vilket lyfts fram av informant D:

Om det är stora grupper, det vill vi ju inte ha nere i arkiven, men om dom är många så har jag en mycket bra kollega som är arkivassistent. Hen är bra på kartor och ritningar så hen brukar stå där nere när jag har visningar. Jag brukar koppla in hen och hen är expert på att förmedla kartorna och ritningarna på ett bra sätt [...] Så vid visningar tar jag gärna hjälp av folk för då blir de roligare också.

Informant D

I detta sammanhang är hjälp av kollegor dock inte endast en praktisk tillgång, utan även en av kompetensmässig karaktär: Eftersom informanten känner till sin kollegas expertområden kan hen införlivas i den pedagogiska verksamheten på ett naturligt och givande sätt. Att ta hjälp och lära av varandra utgör dessutom en form av pedagogik i sig. Variationen av utbildningar och kompetens bland informanterna genererar en stor kunskap dem emellan, men bristen på arkivvetenskaplig utbildning lämnar trots allt en kunskapslucka –en lucka vilken kollegor kan fylla. Både informant A och C berättar om hur deras arbetsplatser bedriver omfattande pedagogiska verksamheter, där allt från visningar och utställningar till föreläsningar och podd-producering står på programmet. Ett sådant omfattande program kan varken en ensam eller ens två arkivpedagoger utföra på egen hand. För att nyttja arkivets arbetslags fulla kompetens och tid är det nödvändigt att delaktiggöra dem alla.

Att samarbeta titelöverskridande med det praktiska pedagogiska arbetet framhävs följaktligen som en fördel av informanterna, men simultant uppstår en diskussion kring huruvida det fortfarande är pedagogik. I relation till diskussioner vid *Arkivpedagogiskt forum* ställer informant F sig frågan: ”Är man arkivpedagog när man gör så väldigt många utåtriktade saker, fast man inte har det som sin titel?”. Informant C menar att det är precis det man är: Jobbar man utåtriktat och har en pedagogisk tanke är yrkesbenämningen inte särskilt viktig. Svaret på frågan som informant F ställer kan härledas tillbaka till det arkivpedagogiska syftet som lyfts av informant B, att det är fokus på lärandemålet och syftet med den pedagogiska verksamheten som avgör huruvida det faktiskt är arkivpedagogik. Informant E menar att aktiviteter och liknande som inte har ett lika konkret och tydligt pedagogiskt syfte kanske egentligen bör benämnas som utåtriktad verksamhet. Informant B menar att vid arkivet hen arbetar vid betraktas utåtriktad eller publik verksamhet som ett paraplybegrepp, som i sin tur rymmer bland annat arkivpedagogik. Hen instämmer i att ett föredrag eller liknande faller lite utanför den arkivpedagogiska kärnan och därför bör benämnas som antingen utåtriktad eller

publik verksamhet, men frågar även sig själv ifall de olika benämningarna spelar någon större roll.

Skillnaden mellan arkivpedagogik och utåtriktad verksamhet, samt vem som gör det lyfts även i det venndiagram över arkivariens och arkivpedagogens pedagogiska arbete som presenterades i uppsatsens tidigare forskning. Arkivpedagogen beskrivs arbeta mer målgruppsinriktat, planerat och systematiskt medan arkivarien arbetar mer spontant och ad hoc. Diagrammet beskriver dessutom att arkivarien arbetar med ”lärande om arkiv” medan arkivpedagogen arbetar med ”lärande genom arkiv”. Utifrån diagrammet skulle således arkivariens arkivpedagogiska arbete, vare sig det är på eget initiativ eller assisterande, benämnas som utåtriktad eller publik verksamhet. Då skiljelinjen mellan arkivarien och arkivpedagogen i fråga om utbildning och kompetens kan vara diffus, blir skillnaderna dem emellan kanske inte lika tydliga som diagrammet beskriver. Liksom utbildning och kompetens varierar arkivpedagoger och arkivarier emellan bör det pedagogiska arbetet också göra det.

5.3 Resurser och utmaningar

I följande tema diskuteras praktiska problem och svårigheter i relation till dels material och förmedling, dels den arkivpedagogiska yrkesrollen.

5.3.1 Det arkivpedagogiska materialet

Flera av informanterna menar att det vid önskemål av pedagogiskt material från i detta fall lärare har framgått en tydlig agenda hos läraren i fråga av vad som önskas av materialet. Informant C, liksom gemene arkivpedagog, sammanställer pedagogiskt material utifrån premissen att på ett icke värderande sätt förmedla ”samspelet som är i samhället”. När en lärare begär ut material som exempelvis rör en pågående konflikt uppstår därmed en krock i yrkesrollens etiska förhållningssätt.

Informanterna är alla överens om att det inte är enbart material som åskådliggör åsikter och frågor som överensstämmer med dagens samhälle som ska framhävas i den arkivpedagogiska verksamheten, snarare tvärtom. Strävan är att alltid att ge en så oberoende bild som möjligt av ett samhälle som har varit. Genom att visa olika typer av handlingar från olika slags arkivbildare, där olika frågor och åsikter lyfts fram, påvisas arkivens bredd. Vilken typ av material, samt hur det förmedlas, utifrån målgrupp och syfte kan innebära en komplicerad avvägning: Samtidigt som arkivpedagogerna har för avsikt att göra ett material, oberoende vilken handlingstyp eller inriktning det besitter, intressant får det inte gå till en överdrift. I linje med

detta avvägande påpekar informant B vikten av att inte göra en viss typ av material för ”smaskigt” för att framstå intressant:

Det svåraste är väl när man ska ta fram material och göra det rättvisa åt de historiska personer som inte längre finns. Hur man pratar om dom, förhåller sig till dom, så att inte människor ska missförstå. Eller att det ska bli för smaskigt, vilket det ofta blir för man ska ju också väcka nyfikenhet.

Informant B

Arkivpedagogen blir en viktig resurs beträffande uppmärksammandet av material som av olika anledningar kan anses känsligt eller kontroversiellt, men även viktigt. Denna typ av material är viktigt att förmedla eftersom det skildrar åsikter och tankar från dåtida samhällen som kanske inte överensstämmer med dagens, men som lärdomar kan tas ifrån. Informant G berättar i förhållande till instuderingsmaterial om nationella minoritetsgrupper hur hen alltid kompletterar material som kan upplevas som känsligt med kommentarer för att undvika missuppfattningar från både lärare och elever. Innan ett material lämnas över sker en handledning eller genomgång av det så att läraren får möjlighet att sätta sig in i materialets potentiellt känsliga element. Det medföljer även en kommentar med materialets instuderingsuppgifter, där det politiska läget då materialet skapades förklaras; ”Att det synsättet vid den här tiden, det är inget synsätt vi har idag” (Informant G).

Ibland finns inte tillräckligt med vare sig kunskap eller resurser för att framföra ett material av känslig karaktär, vilket skulle kunna göra situationen komplicerad för arkivpedagogen. Informant B frågar sig huruvida det är värt att ”krångla in sig” i ett material i stunder som dessa, eller om hen helt enkelt ska undvika att visa materialet. Informant C berättar hur hen vid ett projekt om en nationell minoritetsgrupp ämnade ta hjälp av en förening tillhörande samma minoritetsgrupp, för att inte få det att framstå som att projektet gjordes om och inte med gruppen. På grund av tidsbrist kunde projektet aldrig slutföras.

För att nyansera den arkivpedagogiska verksamheten används följaktligen material som visar på arkivens mer kontroversiella sidor, trots att framställningen och förmedlingen av materialet kan vara krångliga och kräva externa samarbeten.

5.3.2 Den arkivpedagogiska yrkesrollen

En annan typ av svårighet som informanterna uppfattar är att hävda vikten av sin yrkesroll samt att få utomstående att förstå vad arkivpedagogik är. Eftersom yrket

inte har funnits särskilt länge uppstår frågor både inom och utanför arkivet kring vad arkivpedagogik egentligen är eller bör vara, vilket i följande citat poängteras av informant F: ”Hur vi jobbar och så, det är ju så långsiktigt arbete. Det tar så lång tid allting. Att skapa ett nytt yrke och få andra att förstå vad man håller på med och varför”. Informant F, som själv arbetar vid ett föreningsarkiv, fortsätter betona att huruvida arkivet är enskilt eller offentligt även påverkar hur människor uppfattar arkivverksamheten, och hur det i sin tur kan ha inverkan på både verksamhetens och yrkesrollens professionalitet. Hen betonar hur det i relation till professionalismen ”[inte] rimmar jättebra om man säger att man är en förening” då folk missuppfattar föreningsarkivet för att endast vara en förening, inte en arkivverksamhet. Möjligheter till att öka kunskapen om och intresset för arkivpedagogik verkar följaktligen även påverkas av den samhälleliga kunskapen om vilken typ av arkiv det är som bedriver arkivpedagogisk verksamhet. Detta antagande lyfter en diskussion kring hierarkiska strukturer inom arkivfältet avseende status, det vill säga om och i så fall varför vissa typer av arkiv skulle besitta en högre status än andra. Frågan om dessa påverkar samhällets kunskap avseende arkivverksamheter går även att diskutera. Denna diskussion utvecklas i analyskapitlet.

Liksom tidigare nämnt är introducering till arkivet i ung ålder en metod för att öka kunskapen och intresset för arkivverksamheter. Eftersom barn och unga är en av arkivpedagogikens främsta målgrupper läggs därför mycket arbete på att skapa och upprätthålla kontakter med lärare i arkivets närområde. Informant G menar dock att huruvida lärare har besökt eller använt sig av arkiv utgör en stor påverkan i fråga om att få skolklasser att ta del av arkivens pedagogiska verksamhet:

Man får hela tiden påminna om att man finns, man måste göra regelbundna utskick. Det är en utmaning i sig. Man måste hela tiden jobba med marknadsföring också och sprida information om verksamheten. [...] Det är ingen utmaning att ha eleverna här, det är mer att få hit dom.

Informant G

Vikten av att bygga upp ett kontaktnät med exempelvis lärare blir följaktligen extra tydligt i detta avseende: Om inga lärare känner till arkiven och dess resurser faller en stor och betydelsefull målgrupp bort. Informant C berättar om hur hen, tillsammans med både interna och externa kollegor däribland lärare, har lyckats bygga upp en mycket uppskattad arkivpedagogisk verksamhet. Målgrupperna som arkivet riktar sig mot är utspridda över en stor geografisk yta vilket innebär att

skolbarn åker lång väg för att ta del av arkivets pedagogiska verksamhet. Under intervjun med informant C berättar hen att deras verksamhet riskerar att behöva flytta lokaler, vilket kommer innebära att de skolklasser som tidigare haft möjlighet att ta sig till arkivet inte längre kommer att ha det. Detta påminner synnerligen om hur uppskattad en verksamhet kan bli, till följd av ett brett och etablerat utbud av pedagogiska programpunkter samt marknadsföring, men även om hur viktig arkivets fysiska plats är. Informant E berättar hur hen för närvarande inte har möjlighet att ta emot elevgrupper till följd av brist på lokaler, vilket påverkar det arkivpedagogiska arbetet både metodologiskt och i fråga om arkivets synlighet.

Byte av lokal kan bero på ett flertal faktorer såsom platsbrist, men även misstro gentemot verksamheten i stort. Informant D talar om hur arbetsplatsens föregående lokal möjliggjorde ett smidigt och uppskattat arbete med arkivpedagogik, men att det efter flytten till en ny lokal ifrågasattes vad arkivet ska syssla med. Förflyttning till nya lokaler både innebär och beror ofta på omorganiseringar av verksamheter, där prioriteringsgrader och resursfördelning rörande arbetsmetoder och yrkesroller har förändrats eller kan komma att förändras.

Det är inte bara omorganisering eller flytt som kan leda till ifrågasättanden av verksamhetsområden. Både informant C och D påpekar hur chefer eller ledningar kan ha åsikter om hur arkivpedagogik bör bedrivas, och att dessa stundtals inte korrelerar med arkivpedagogernas uppfattningar. Åsikter från ledningar och chefer kan vara på en detaljnivå beträffande vilka metoder som är att föredra vid arkivpedagogisk verksamhet, eller som överhuvudtaget tillåts införlivas under det arkivpedagogiska paraplyet. Det har även visat sig att vissa ledningar rentav inte uppskattar beteckningen ”pedagog” i relation till arkivsektorn, vilket utgör en stor motarbetande faktor för den arkivpedagogiska utvecklingen. Det försvårar även kartläggningen av verksamma arkivpedagoger och arkivpedagogisk verksamhet, nödvändig för yrkesrollen- och praktikens sammanhållning.

Informant D och F, som tidigare har arbetat som museipedagoger, berättar hur deras uppfattningar av hur arkivpedagogik bedrivs vid andra arbetsplatser än sin egen till stor del definieras av forskning och analysering av dokument. Detta överensstämmer inte med deras bilder av arkivpedagogiska metoder, vilket förklaras av informant E:

Både jag och [kollegas namn] tycker att de är mycket fokus på forskning inom arkivpedagogiken. Man ska lära sig att forska, och det är vi helt för, men vi tycker också att man ska kunna leka, lajva och upptäcka historia genom att känna, smaka, klämma. Och det är det som vi har tagit med oss från museipedagogiken, och vill ha in mer av i arkivpedagogiken.

Informant E

Sett till syfte och målgrupp som diskuterats i tidigare teman, framhävs det faktum att arkiv ska vända sig till alla i samhället oberoende utbildning eller förmågor, och att genom varierande och tillåtande metoder generera framförallt förståelse men i bästa fall även intresse för arkivet och dess material. Detta uttalande i kombination med citatet ovan påminner om hur alla tar sig an kunskap och information på olika sätt: Alla lär sig inte om historia eller arkivverksamheter genom att läsa en arkivhandling. För att exempelvis intressera en yngre målgrupp som ännu inte kan läsa, eller en äldre sådan som kanske ser dåligt och därför har svårt för att läsa ett dokument, krävs andra metoder såsom berättande verksamhet eller att titta på fotografier för att väcka intresse. Det blir samtidigt väsentligt för arkivpedagogen att i relation till nyskapande och målgruppsinriktade metoder fortfarande hålla sig inom arkivsfären, för att som informant B tidigare poängterade, ”inte tappa vad grundkärnan är”.

Var gränsen går från att anses vara en lämplig arkivpedagogisk metod till att inte vara det verkar något diffus. Ska arkivpedagogiska verksamheter behöva verka i hemlighet för att inte riskera repressalier trots att de uppskattas av besökare? Det känns inte långt ifrån då informant C, verksam vid ett offentligt arkiv, berättar hur hen och hens kollegor nästintill tvingades, vad informanten beskriver som, ”mörka” webbsända föredrag och poddar till följd av att ledningen visade stort missnöje. Till vilken grad har chefen rätten att säga att hen ”vill ha lite mer föreläsningar och lite mindre workshops”, vilket informant E var med om, innan det blir ett övertramp på den arkivpedagogiska yrkesrollen? Hur påverkar detta den arkivpedagogiska yrkesrollens existensberättigande? Informant C medger att kollegor har påpekat hur hen kan komma att behöva lära sig att arkivera, i och med ovissheten kring den arkivpedagogiska yrkesrollen vid hens arkiv. Om ifrågasättande av den arkivpedagogiska yrkesrollen fortlöper riskerar den att bortprioriteras helt och hållet. Informant F menar att den huvudsakliga faktorn för att utveckla arkivpedagogiken är en fråga om resurser, och om varken chefer, ledningar eller samhället förstår vikten av arkivpedagogik riskerar den att inte heller att tilldelas

några resurser. Frågan om resursfördelning genererar ett komplicerat dilemma vilket lägger stor press på arkivpedagogernas kreativa förmåga: Finns det inte tillräckligt med resurser kan verksamheten inte utvecklas. Men om verksamheten inte utvecklas och synliggörs ökar inte heller resurserna.

Trots att material och förmedlingen av det kan generera problem och dilemman, är det frågan om resursfördelning och existensberättigandet av den arkivpedagogiska yrkesrollen som är mest framträdande i detta tema. Råder det ingen konsensus mellan bidragsgivare, chefer, ledningar och arkivpedagoger beträffande resurser och arbetssätt riskerar den arkivpedagogiska yrkesrollen- och praktiken att döljas. Detta skulle innebära att samhället går miste om arkivpedagogikens viktiga roll som förmedlande och demokratiserande verksamhet.

5.4 Samarbete och samverkan

Samarbete på ett internt plan har lyfts i temat *Det praktiska arbetet*, och därför kommer detta tema att fokusera på olika typer av externa samarbeten.

5.4.1 Arkivpedagogiskt forum

En plattform som möjliggör samarbete mellan arkivpedagoger är, som tidigare nämnt, *Arkivpedagogiskt forum*. Uppsatsens informanter ger en nyanserad bild av hur och i vilken utsträckning *Arkivpedagogiskt forum* kan vara en resurs, samt hur de som arkivpedagoger själva deltar i dess arbete. Två av informanterna sitter med i forumets arbetsgrupp och har följaktligen en mer detaljerad insyn och medverkan i dess interna och externa arbete, medan resterande informanter i nuläget använder forumet som en resurs vid behov. Informant B betonar hur bra det är att *Arkivpedagogiskt forum* finns, då det inte existerar något liknande inom den arkivpedagogiska sektorn: ”Riksarkivet driver inte någonting alls och dom skär ju ner mycket. Därför är jag så glad att det där forumet håller på. Att det finns dom som driver det och ser positivt på saker och ting, det gör jag verkligen”.

Både informant D och G betonar hur *Arkivpedagogiskt forum* möjliggör samtal och utbyten av idéer och erfarenheter arkivpedagoger emellan, vilket uppskattas extra mycket då det inte finns särskilt många arkivpedagoger i deras närhet. Att få inblick i hur andra arkivpedagoger arbetar menar informant F är värdefullt då det förtydligar att det finns olika sätt att jobba på, och att det inte nödvändigtvis finns ett vare sig rätt eller fel sätt att göra det på. Informant C framhäver hur forumets verksamhet utgör en mötesplats för arkivpedagoger till att hjälpa och stötta varandra, inte för att konkurrera.

Liksom tidigare nämnt kan fysiska avstånd vara en avgörande faktor i fråga om deltagande. Denna faktor är, liksom besök vid arkiv, även applicerbar på deltagande i *Arkivpedagogiskt forum*. Eftersom nätverksträffarna i regel sker digitalt på våren och fysiskt på hösten tillåts de som är verksamma lång väg ifrån där träffarna hålls att åtminstone delta vid en av dem. Om det finns tid över till det, det vill säga. De informanter som har lång väg till träffarna menar att det oftast inte finns tid över för fysiskt deltagande, men att även de digitala träffarna kan vara svåra att hinna med. Forumet existerar dock inte bara vid nätverksträffar, utan de arkivpedagoger man någon gång har träffat i samband med det bildar ett kontaktnät som man tar med sig till sin egen arbetsplats.

Oavsett hur möjligheterna för informanterna ter sig avseende medverkan i *Arkivpedagogiskt forum*, vare sig det är deltagande i arbetsgrupper eller att skaffa nya idéer kring pedagogiska metoder, finns resursen att tillgå, och den är uppskattad.

5.4.2 Externa samarbeten

Alla informanter instämmer i att både internt och externt samarbete är en viktig aspekt i fråga om att utveckla den arkivpedagogiska praktiken och yrkesrollen. Informant F menar att det är i samarbetet som institutioner och verksamheter blir starka. En typ av externt samarbete är den mellan kulturinstitutioner, föreningar eller andra relevanta verksamheter och institutioner. För de informanter som tidigare arbetat som museipedagoger är samarbeten och lärdomar från museum en självklarhet, men även övriga informanter instämmer i detta. Informant C beskriver hur ”man måste vara utanför sin egen dörr ibland och titta på hur dom gör utanför arkivvärlden”. Därför brukar hen titta på hur museerna i närheten arbetar, då det finns många likheter verksamheterna emellan. I förhållande till den arkivpedagogiska utvecklingen tror informant F att kulturarvsinstitutioner såsom arkiv och museum mer uttalat kommer att arbeta med att få besökare att förstå kulturarv. Vid arbete mot samma mål förefaller det fördelaktigt att ta hjälp av varandra över institutionsgränser, speciellt då institutionerna redan arbetar i enlighet med varandra i flera avseenden såsom syfte och metod.

Liksom *Arkivpedagogiskt forum* kan bidra med tips och idéer tycker informant A att museipedagoger och gymnasielärare kan vara en stor resurs på ett mer lokalt plan. Att etablera samarbeten med lärare i sitt närområde bidrar inte enbart med metodologiska tips och idéer utan gynnar dessutom både arkivet i stort såväl som den arkivpedagogiska verksamheten, då båda verksamhetens synlighet ökar. Att

initiera samarbeten som dessa möjliggör att barnen introduceras till arkivet som institution och dess användningsområden i tidig ålder, vilket i sin tur bidrar till att göra arkiv till en lika självklar plats att besöka som ett bibliotek eller museum (Informant E).

Informant E berättar hur hen har samarbetat med föreningar i staden samt ett systerarkiv i samband med större evenemang, medan bland annat informant G samarbetar med föreningar i samband med utformandet av material till den arkivpedagogiska programverksamheten som berör de nationella minoritetsgrupperna. Dessa samarbeten alstrar ett slags utbyte: Arkivens material nyanseras med kompetens som arkivpedagogen möjligen inte besitter samtidigt som information om föreningarna lyfts fram. Dessa samarbetspartners blir till följd av samarbetet nya målgrupper för arkiven.

Interna likväl som externa samarbeten är följaktligen en vital funktion för att synliggöra och integrera arkiven, likväl som alla samarbetspartners, i samhället. *Arkivpedagogiskt forum* bidrar inte bara med tips och idéer arkivpedagoger emellan, utan skapar även en samhörighet och gemenskap som krävs för att utveckla och föra den arkivetenskapliga verksamheten framåt.

6. Analys och diskussion

Analysen struktureras genom att utgå ifrån Brantes (2009) samt Colneruds (2015) professionsteoretiska begrepp, vilka presenterades i teorikapitel. I kapitlet *Professionsteori* presenterades Brantes, Colneruds begrepp i relation till varandra eftersom de besitter flera likheter; därför kommer analysen struktureras på liknande vis. Brantes karakteristika abstrakt kunskap och Colneruds särdrag systematisk teori appliceras exempelvis i samma avsnitt då de båda fokuserar på utbildning och kompetens. Karakteristikan och särdragen används *inte* i förhållande till uppsatsens empiriska material för att ta reda på huruvida den arkivpedagogiska yrkesrollen kan eller bör klassas som en profession. De används snarare för att nyansera uppfattningen av yrkesrollen bland arkivpedagoger och arkivroller utanför den pedagogiska sfären, såväl som samhället i stort för att främja den arkivpedagogiska utvecklingen. I samband med diskussionen avseende arkivpedagogikens utveckling införlivas begreppet professionalisering, som i teorikapitlet definieras av Colnerud.

Nyinstitutionella begrepp används som ett fördjupande komplement till professionsteorin för att granska maktstrukturer, värderingar och åsikter inom den arkivpedagogiska sfären. Teoribildningarna är inte särskilda i analysen, utan används i kombination i kompletterande syfte. Eftersom analysen kombineras med diskussionen presenteras och diskuteras både empiriskt förankrade och mer allmänt grundade argument.

6.1 En gemensam arkivpedagogisk kunskapsbas

Brante (2009) anser att tidigare professionsteoretiska definitionsmodeller har lagt för mycket fokus vid att professioner kräver en högre akademisk utbildning. Eftersom många uttalade professioner idag inte gör det anser han att kravet förefaller irrelevant. Colnerud (2015) nämner inte kravet på en högre akademisk utbildning men betonar å andra sidan vikten av att ha en gemensam kunskapsbas, det vill säga att det finns en gemensam vetenskaplig grund för yrkets utövande. Den gemensamma kunskapsbasen som begrepp och företeelse används som en vägledande utgångspunkt i följande avsnitt, liksom i analysen som helhet.

Liksom nämnt i temat *Kompetens* i resultatkapitlet är studiens informanter utbildade inom humanistiska och till viss del pedagogiska ämnen, men inte lika mycket inom det arkivvetenskapliga. Vissa av informanterna har läst någon typ av arkivvetenskaplig kurs, exempelvis om e-arkiv, men ingen av dem är utbildad

arkivarie. Informanterna önskar att de som arbetar med arkivpedagogik bör ha läst åtminstone en grundkurs i arkivvetenskap för att öka sin kännedom om arkivverksamheter i stort, för att bibehålla arkivkärnan i den arkivpedagogiska verksamheten. Som ett resultat av utbildning, arbetslivserfarenheter och särskilda intresseområden besitter informanterna en nyanserad och omfattande kunskapsbas, men kanske inte en helt och hållet gemensam sådan. Att ha en gemensam uppfattning av vad ett yrke kräver och syftar till att åstadkomma är en viktig aspekt för att utveckla yrkesrollen och dess verksamhet. En gemensam kunskapsbank skulle kunna bidra till att öka den arkivpedagogiska yrkesrollens status, att med andra ord få yrkesgruppen att genomgå en professionalisering (Colnerud 2015).

Aktuellt för den arkivpedagogiska yrkesrollen är kanske i nuläget inte att fastställa en gemensam kunskapsbas, utan att istället påbörja ett strukturerat insamlingsarbete av vad en sådan bas skulle behöva innehålla. Arkivpedagogiska metoder, arbetserfarenheter samt relevanta utbildningar att ha som arkivpedagog kan med fördel utgöra ett parti av kunskapsbasen. Liksom nämnt i bland annat *Slutrapport: Nationellt uppdrag inom arkivpedagogik* (2009) är det viktigt att vara överens om vad syftet med arkivpedagogik är, då det möjliggör enhetligt arbete som i sin tur kan utveckla den arkivpedagogiska yrkesrollen och praktiken. Därför är det viktigt att en eller flera syftesformuleringar även inkluderas. Ännu ett viktigt inslag till kunskapsbasen är att definiera olika typer av arkivverksamheter där pedagogisk verksamhet bedrivs och hur det ter sig gentemot arkivets specifika material. Oavsett vad som bör inkluderas i en gemensam kunskapsbas är det i slutändan arkivpedagogerna själva som avgör det.

Syftet med kunskapsbasen är inte att med tiden få alla arkivpedagogiska verksamheter att strukturera sina verksamheter och arbetssätt på samma sätt, processen vilken Johansson (2002) i relation till den nyinstitutionella teorin benämner som homogenisering. I resultatkapitlet under temat *Samarbete och samverkan* framhäver informanterna hur det inte finns arbetssätt och metoder som är bättre än andra, utan att valet att dessa beror på verksamhetens struktur och förutsättningar. Konstruktionen av en gemensam kunskapsbas är i sig följaktligen inte en homogenisering, utan en metod för professionalisering. Däremot blir processen att integrera och bibehålla arkivkärnan i det arkivpedagogiska arbetet en gemensam nämnare arkiven emellan, vilket i sin tur kan definieras som en homogenisering.

En orsak till att det inte finns någon gemensam kunskapsbas kan bero på att den arkivpedagogiska yrkesrollen fortfarande är ung, det faktum att det inte finns en explicit arkivpedagogisk utbildning samt att arbetet med en sådan är beroende av resurser. Flera av informanterna uttrycker en önskan om att göra den arkivpedagogiska yrkesrollen mer enhetlig i fråga om vem som får kalla sig för arkivpedagog eller arbeta med arkivpedagogik. Ett kännetecken för en erkänd profession är att andra yrkesgrupper utestängs från att utöva professionen, vilket Colnerud (2015) presenterar med hjälp av särdraget auktorisation. Eftersom det i nuläget inte finns en separat utbildning tillägnat det arkivpedagogiska yrket är det inte möjligt att i den utsträckning som auktorisation avser utestänga personer från att arbeta med arkivpedagogik. Att inkludera personer med kompetens och utbildning som andra arkivpedagoger kanske inte besitter, men som eventuellt kan utveckla den arkivpedagogiska yrkesrollen och praktiken, måste således avvägas i relation till att generera en enhetlighet inom yrkesgruppen.

En metod som kan bidra till att konstruera en gemensam kunskapsbas i en arkivpedagogisk kontext är att utgå från det sammanställda materialet på *Arkivpedagogiskt forum*. Samtliga informanter berättar hur *Arkivpedagogiskt forum* utgör en viktigt resurs i fråga om att dela med sig av erfarenheter och tips från utbildningar och arbetsplatser, kunskap med andra ord. Forumet är dessutom en viktig gemenskapspunkt för arkivpedagoger. I avhandlingen *Museipedagogik och erfarenhet* beskriver Ljung (2009) hur hennes informanter upplever en brist på ett pedagogiskt forum för reflektion. *Arkivpedagogiskt forum* är således en resurs som utöver redan nämnda fördelar bidrar till reflektion kring den arkivpedagogiska yrkesrollen och arkivpedagogik i det stora hela. Med förutsättningen att så många arkivpedagoger som möjligt tar del av materialet på *Arkivpedagogiskt forums* hemsida samt deltar vid nätverksträffar, är forumet en användbar resurs vid arbetet av att konstruera en gemensam kunskapsbas. Att utgå från material som finns på forumets hemsida framstår som en naturlig startpunkt, eftersom det redan är en etablerad punkt för både gemenskap och kunskap. Liksom *Arkivpedagogiskt forum* har konstruerat en avsiktsformulering av arkivpedagogik, vilken överensstämmer med informanternas uppfattningar kring syftet med arkivpedagogik, har de även under fliken *Metodbank* (Arkivpedagogiskt forum 2025c) uppladdade programverksamheter av arkivpedagoger. Metodbanken utgör ett underlag till vad som skulle kunna utgöra metodportionen av en gemensam kunskapsbank.

I nuläget finns det åtta exempel på programverksamheter vilka är uppladdade av fyra olika arkiv. För att skapa en enhetlig och gemensam kunskapsbank baserad på

så många yrkesverksamma arkivpedagoger som möjligt krävs det att lika många arkivpedagoger publicerar exempel på sina programverksamheter. I temat *Samarbete och samverkan* lyfts det fram hur alla informanter inte har möjlighet att delta i nätverksträffar initierade av *Arkivpedagogiskt forum* på grund av både hög arbetsbelastning och geografiskt omfattande avstånd. Trots att publiceringar av programverksamheter inte kräver fysisk närvaro är det likväl resurskrävande och kan därför behöva bortprioriteras. Det innebär att metodbanken kan bli snedfördelad i fråga om representation. Om vissa arkiv och deras program framhävs mer än andra uppstår risken att en hierarki formas, vilket förhindrar metodbanken från att ge en överblick av Sveriges arkivpedagogiska verksamheter. Ökade resurser är vitalt för att öka delaktigheten i *Arkivpedagogiskt forum*, vilket i sin tur bidrar till en jämn fördelning bland metodologiska bidrag.

Ytterligare en metod för att samla in material till vad som kan bli en gemensam kunskapsbas är att genomföra samarbeten och samverkan med andra kulturarvsinstitutioner och föreningar. Utbyten av metoder och erfarenheter mellan kulturverksamheter kan ge den arkivpedagogiska praktiken och yrkesrollen utrymme för utveckling av redan befintliga arbetssätt och förmedlingsmetoder. Dessa typer av gräns- och institutionsöverskridande samarbeten med bland annat målgruppen barn och unga bedrivs av både Samverkansgruppen för kulturarvspedagogisk utveckling och teori (SKUTT) med utgångspunkt i Skåne och Öresund samt Nordiskt Centrum för Kulturarvspedagogik (NCK) på en regional, nationell och europeisk nivå. Eftersom alla informanter redan arbetar kontinuerligt med samarbeten och samverkan verksamheter emellan förefaller detta vara en passande metod för att bidra med metodologiska tips. Vikten av att vara uppmärksam på hur andra kulturarvsinstitutioner arbetar framhävs likaså.

Till följd av att konstruera en gemensam kunskapsbas skulle en tydligare definition av den arkivpedagogiska yrkesrollen ges, samtidigt som skillnaden mellan arkivpedagogik och utåtriktad verksamhet skulle kunna förtydligas, så att begreppen inte likställs utan vidare eftertanke. Är utåtriktad verksamhet ett paraplybegrepp som innefattar arkivpedagogik liksom informant B uttrycker, eller är det benämningen för en arkivarie som arbetar utåtriktat gentemot en publik? Bara för att någon arbetar med utgångspunkt i arkivmaterial gentemot en publik betyder det inte att det är arkivpedagogik. För att definieras som arkivpedagogik krävs liksom betonat en tydlig pedagogisk målsättning. Denna uppsats kommer inte nyansera denna diskussion, då det, som redan betonat, skulle kräva empiriskt material från arkivarier som arbetar publikt.

I resultatkapitlet framhävs en önskan om att höja den arkivpedagogiska statusen baserat på frågan om utbildning och kompetens. En önskan som kan beskrivas likt en normativ kraft. Det nyinstitutionella begreppet baseras vanligtvis på synpunkter från professioner och utbildningar, för att bland annat skapa gemensam förståelse och legitimering för yrket (Eriksson-Zetterquist 2009). Bara för att en yrkesgrupp inte klassas som en profession utesluts inte önskan om professionalisering. Eftersom de intervjuade arkivpedagogerna strävar mot en ökad professionalisering av den arkivpedagogiska yrkesrollen tar den normativa kraften istället avstamp i arkivpedagogernas synpunkter. Den normativa kraften avseende att höja den arkivpedagogiska yrkesrollens status förväntas följaktligen kunna realiseras genom att konstruera och förhålla sig till en gemensam kunskapsbas. I takt med att en gemensam kunskapsbas bidrar till att göra den arkivpedagogiska yrkesrollen och praktiken mer enhetlig och underbyggd, tydliggörs det vem som utifrån utbildnings- och kompetenskriterier får arbeta med arkivpedagogik. Som en effekt av det, med förutsättningen att resurser ökar, väntas det samhälleliga intresset för arkivpedagogik öka. Om samhället känner till den arkivpedagogiska yrkesrollen och dess praktiker ökar dessutom chanser till resurs- och bidragsgivning samt prioritering av arkivpedagogiska verksamheter i allmänhet. Tydliggörandet av vad arkivpedagogik faktiskt innebär bidrar även till att avgränsa och tydliggöra vem som utifrån utbildnings- och kompetenskriterier får arbeta med arkivpedagogik.

6.2 Ett enhetligt och förankrat arkivpedagogiskt arbete

Beroende på en yrkesgrupps professionella status kan chefer och andra makthavare känna mer eller mindre legitimitet till att gå in och bestämma hur verksamheten ska utföras, med andra ord göra intrång på yrkesrollens autonomi. Temat *Resurser och utmaningar* framhäver hur informanter vid såväl enskilda som offentliga arkiv har upplevt att både chefer och ledningar har haft åsikter kring hur arkivpedagogik bör bedrivas, vilket i viss utsträckning inte överensstämmer med arkivpedagogernas uppfattningar. Det har även förekommit uppfattningar bland informanterna att vissa chefer och ledningar inte uppskattar yrkesbeteckningen arkivpedagog. I uppsatsen *Arkivpedagogik – arkivvetenskap: En analys* (Bergsland, 2013) tar författaren i slutsatsen upp hur arkivpedagogisk verksamhet verkar inkluderas i många arkivs ordinarie verksamhet, men att det istället benämns som lärande. Liksom poängterat i resultatkapitlet utgör denna företeelse en omfattande motkraft för den arkivpedagogiska professionaliseringen då det hämmar enhetlighet och samhållning arkivpedagoger emellan.

Påtryckningar eller tillsägelser från chefer, ledningar eller politiskt styrande, utgör ett exempel på en så kallad tvingande kraft, diskuterat i teorikapitlet beträffande nyinstitutionell teori. Med detta begrepp i beaktande återgår fokus till den gemensamma kunskapsbanken. Det är chefen eller ledningen som bestämmer hur en verksamhet ska bedrivas om yrkesgruppen inte anses professionell, men kan chefers och ledningars åsikter och eventuella ingripanden anses legitima om de inte är insatta i yrkesgruppens gemensamma kunskapsbas?

Med förutsättningen att en gemensam kunskapsbas existerar förväntas inte bara arkivpedagoger, utan även chefer och ledningar arbeta utefter den för att upprätthålla ett enhetligt arkivpedagogiskt arbete. Denna aspekt framhävs i resultatkapitlet där informanterna påpekar vikten av att hjälpas åt i den arkivpedagogiska verksamheten arkivpedagoger, arkivassistenter och arkivarier emellan. Insatthet i den gemensamma kunskapsbasen är vital om chefer eller ledningar exempelvis inte har likvärdig pedagogisk kompetens som arkivpedagogen. Förutom frågan om en gemensam kunskapsbas riktar den tvingande kraften även fokus mot syftet med arkivpedagogik. Eftersom informanterna ibland uppfattar en dissonans mellan sitt arkivpedagogiska arbete i förhållande till chefers eller ledningars åsikter, skulle det kunna innebära att chefers och ledningars påtryckningar grundas i andra arkivpedagogiska syftesformulering än de som delas av uppsatsens informanter. Om fallet skulle vara att yrkesverksamma arkivpedagoger och deras chefer eller ledningar inte delar uppfattning avseende syftet med arkivpedagogik försätts arkivpedagogiska verksamheter i en sits där verksamhetens fokus faller på att behaga chefer och ledningar, inte besökare och användare. Om arkivpedagogernas arbetsmetoder inte stämmer överens med chefers och ledningars åsikter om hur det arkivpedagogiska arbetet ska utföras, riskerar arkivpedagogernas önskan om att legitimera samt skapa en gemensam förståelse för sitt yrke att motarbetas.

Eftersom arkivpedagogik är en varierande och kontextbaserad verksamhet är det utmanande att sätta fingret på ett fast utbud av exempelvis metoder. Dessutom hade en sådan detaljerad definition förmodligen endast hindrat utvecklingen av arbetsmetoder. I detta avseende är det således inte en mångfald av metoder som är utmaningen för den arkivpedagogiska utvecklingen. Ett problem uppstår dock om en arkivpedagogisk verksamhet behöver anpassa sitt metodbruk utefter vad en chef eller ledning på orimliga grunder anser som lämplig eller att föredra, för att som verksamhetsområde anses legitim.

Att uppfattas som legitim innebär att organisationen har utformat en samling handlingsmönster, det vill säga upprepade och effektiva metoder för att utföra och upprätthålla organisationens verksamhet (Eriksson-Zetterquist 2009). Allteftersom handlingsmönsterna blir mer omedvetna och etablerade benämns de istället som myter. Organisationers konstruerade myter minimerar det diffusa avseende arbetsmetoder, vilket följaktligen skapar legitimitet och självförståelse. Myter kan följaktligen te sig på olika vis beroende på organisationers struktur och uppdrag. Enligt nyinstitutionalismen formas handlingsmönster, myter, till följd av normer och regler inom ett organisationsfält, inte inom den enskilda organisationen. I en arkivpedagogisk kontext innebär det att handlingsmönsterna inte uppstår och formas av en enskild arkivverksamhet utan av arkivfältet i stort. Den arkivpedagogiska verksamheten benämns som en av flera aktörer inom det arkivpedagogiska fältet. Liksom nämnt i resultatkapitlet kan hierarkiska strukturer avseende status bland arkiv vara en faktor i fråga om samhällelig kunskap om arkiv, men det kan även utgöra en legitimitetsfaktor.

Normer och regler inom det specifikt arkivpedagogiska fältet som utgör underlag för handlingsmönster genereras av och gentemot fältets viktigaste aktörer, vilket i den arkivpedagogiska kontexten är bidragsgivare, målgrupper, chefer och ledningar. Krav som bidragsgivare ställer på de arkivpedagogiska verksamheterna för att belönas med resurser, läroplanen och önskemål från skolor samt chefer och ledningar som ska se till att verksamheternas syften och mål uppnås bidrar alla till att skapa ett regelverk. Liksom lyft i metodkapitlet har följande krav och påverkan på både offentliga och enskilda arkiv en politisk förankring, vare sig det rör sig inom en nationell eller kommunal kontext. Påverkan från följande aktörer leder till att befintliga handlingsmönster revideras eller att nya etableras.

Olika handlingsmönster kan uppnå ett och samma syfte, men för att handlingsmönstret ska uppfattas som legitimt förutsätter det att både verksamheten och chefen eller ledningen arbetar mot samma syfte. Det kräver insyn i syftet i relation till verksamhetens resurser och regelverk (organisationsfältet) för att utforma handlingsmönster, så att de blir både görbara och effektiva. Det märks om ett handlingsmönster egentligen bara är en handling, då det försvårar istället för att underlätta verksamhetens arbete med att uppnå sina syften och mål. När en chef eller ledning hindrar en verksamhet från att använda en viss metod, då den inte överensstämmer med deras egen uppfattning om vad som är lämpligt, hindras följaktligen verksamheten från att uppnå sina syften och mål. När det uppstår dissonans i ett handlingsmönster kan tyda på att det som tidigare har uppfattats som

normer och regler inom organisationsfältet inte korrelerar med samtidens arkivpedagogiska uppdrag. Det kan även bero på bristande kommunikation och förståelse mellan organisationsfältets verksamhetsområden, exempelvis chefer och ledningar som inte har direkt kontakt med den arkivpedagogiska verksamheten. Oavsett anledning står normerna och reglerna inom det arkivpedagogiska fältet inför förändring.

Liksom en gemensam kunskapsbas krävs för att utveckla och tydliggöra det arkivpedagogiska verksamhetsområdet, krävs det att det finns en gemensam uppfattning kring vilka handlingsmönster, som i sin tur behövs för att uppnå de arkivpedagogiska syftesformuleringarna. Ett exempel är *Arkivpedagogiskt forums* avsiktsförklaring, vilken alla informanter har visat sig vara insatta i samt arbeta utefter. Om chefers eller ledningarnas åsikter inte är förankrade i den arkivpedagogiska verksamheten, eller blir för detaljinriktade i relation till innehåll, kan det bli en fråga om överträdelse av principen *armlängds avstånd*. I rapporten *Kulturens värde och sociala effekter* (2023) förklaras armlängds avstånd som en princip som gör att politiken inte får styra över kulturverksamheters innehåll (Göteborgs Stads kulturförvaltning). Detta görs för att ”undvika att kulturens kritiska potential uppfattas som styrd eller begränsad av politiken” (2023, s.29). Åsikter från chefer och ledningar avseende hur en arkivpedagogisk verksamhet bör bedrivas är nödvändigtvis inte politiska till sin karaktär. Men om de saknar förankring i den arkivpedagogiska verksamhetens metoder och material, målgrupp, samt den arkivpedagogiska yrkesrollens gemensamma kunskapsbas, förefaller åsikterna onekligen både styrande och begränsande. Att bemötas av denna typ av åsikter som arkivpedagog bidrar heller inte till att främja den arkivpedagogiska yrkesrollens statushöjning.

Trots att den arkivpedagogiska yrkesrollen, i enlighet med den professionsteoretiska begreppsapparaten, i nuläget inte kan benämnas som en profession ger det inte chefer och ledningar rätten att påverka den arkivpedagogiska verksamheten på outtalade grunder. Det vill säga utan förankring i den gemensamma kunskapsbasen eller målgruppens behov. Oenigheten påverkar även gemenskapen bland de anställda vid en arkivverksamhet, likväl som förståelsen för varandras arbete.

6.3 Arkivpedagogik som samhällelig resurs

Attributet förtroende grundas i en samhällelig uppfattning av en verksamhets betydelse och svårigheter, vilket resulterar i ett förtroende från samhället gentemot professionen (Brante 2009). Attributet förutsätter följaktligen att samhället har en uppfattning av verksamheten och har varit i kontakt med dess tjänster. En gemensam kunskapsbas och gemensam uppfattning avseende syftet med en arkivpedagogisk verksamhet (internt i fråga om arbetsplatsen och externt i fråga om arkivfältet) är som tidigare diskuterat viktiga aspekter i att åstadkomma en samhällelig förståelse. En aspekt som kan utvecklas till ett förtroende för den arkivpedagogiska yrkesrollen- och praktiken. Vet ingen vad arkivpedagogik är, är det oerhört svårt att utveckla yrkesrollen och praktiken. Ett resultat av det samhälleliga förtroende som ett yrke kan tilldelas är att yrket blir en tillgångspunkt, det vill säga en kunskapsförmedlande länk gentemot samhället (Brante 2009). Vid bristande förtroende, om verksamheten exempelvis agerar felaktigt, bryts den kunskapsförmedlande länken. Olika uppfattningar av vad en verksamhet arbetar med och vad dess syfte är, kan även leda till ett bristande förtroende då behov från samhället tillgodoses i olika grad, om än alls.

En samhällelig uppfattning av en verksamhets betydelse och roll i samhället resulterar inte bara i ett förtroende från samhället, utan även i resurser. Genom att betona verksamhetens roll och funktion i samhället, vilket beskrivs i arkivutredningarna *Öppenhet och minne* (1988:11) och *Härifrån till evigheten* (2019:58), möjliggörs medel till utveckling av den. Utan varken tillräckliga resurser eller samhälleligt förtroende är det svårt att hävda sin yrkesroll och därmed utveckla sin verksamhet. Detta leder till ett dilemma: Om det inte finns tillräckligt med resurser kan verksamheten inte utvecklas, men om verksamheten inte utvecklas och synliggörs ökar inte heller resurserna. Informanterna poängterar hur bristande resurser leder till att samhällets uppfattning om deras verksamheter även sviktar. Med andra ord är verksamheterna lätta att räkna bort vid bristande förståelse av dem. Detta resursdilemma korrelerar följaktligen med informanternas uppfattningar avseende utmaningar med den arkivpedagogiska yrkesrollen.

En av de stora utmaningarna med att arbeta som arkivpedagog, menar informanterna, är att hävda sin yrkesroll och den arkivpedagogiska praktiken, vilket kan tyda på en otillräcklig uppfattning och därmed bristande förtroende från samhället. I uppsatsens resultatkapitel förklarar en av informanterna, verksam vid ett enskilt föreningsarkiv, att det är svårt att hävda sin rätt till professionalisering då folk missuppfattar föreningsarkivet för att endast vara en förening, inte en

arkivverksamhet. Ett viktigt inslag i den gemensamma kunskapsbasen är därför att framhäva olika typer av arkivverksamheter som kan bedriva pedagogik, för att öka den samhälleliga förståelsen och förtroendet gentemot dem alla. Som betonat i resultatkapitlet skulle denna bristande kunskap kunna baseras på hierarkiska strukturer inom arkivfältet. En tes till denna utsaga skulle kunna vara att det råder högre samhällelig kunskap om de arkiv som besitter högre status. Högre status innebär ökade resurser, vilket innebär ökad synlighet av samhället i stort. Detta händelseförlopp är ett logiskt sådant, som nödvändigtvis inte behöver vara negativt. Det blir dock negativt när ett arkivs synlighet resulterar i ett annat arkivs osynlighet. För att motverka denna typ av missuppfattning krävs en djupare förståelse för alla slags arkiv som bedriver pedagogisk verksamhet, liksom poängterat i analyskapitlets första avsnitt.

En konsekvens av att verksamheter missuppfattas eller inte når fram till samhället i den utsträckning som krävs för att bedrivas, utvecklas och förses med bidrag är att mycket tid går åt till marknadsföringsarbete. Med metoder som omnämns i resultatkapitlet bedrivs ett kontinuerligt arbete med marknadsföring i syfte att öka den samhälleliga förståelsen för den pedagogiska verksamheten. Förståelsen innefattar dock inte bara arkivpedagogik, utan hela arkivfältet. När samhället får en mer nyanserad uppfattning av ett område inom en verksamhet är sannolikheten stor att intresset även ökar, eller åtminstone väcks, för resterande verksamhetsområden. Utifrån detta resonemang bidrar arkivpedagogisk verksamhet följaktligen till att främja samhällets intresse och senare förtroende gentemot arkivens alla verksamhetsområden. Ett ökat förtroende innebär ökade resurser vilket gör arkivet i sin helhet till en tillgångspunkt för samhället. Förutsättningen för att detta händelseförlopp ska uppstå mynnar som tidigare resonemang ut i att den fullständiga arkivverksamheten måste besitta en förståelse för en blivande gemensam arkivpedagogisk kunskapsbas. Hela arkivverksamheten måste ha en gemensam uppfattning om vad syftet med arkivpedagogik är i relation till dess verksamhet. Den måste även förstå att den arkivpedagogiska verksamheten är en resurs, vilket måste återspeglas i resursfördelningen.

Baserat på resultatkapitlet tydliggörs det faktum att det i olika utsträckning finns en samhällelig uppfattning av de arkivpedagogiska verksamheterna som informanterna är verksamma vid, trots att de inte är professionella. Vid vilken typ av arkiv den pedagogiska verksamheten bedrivs vid utgör med hög sannolikhet en relativt avgörande faktor i fråga om samhälleligt förtroende. Arkivets fysiska plats har visat sig vara en vital aspekt beträffande huruvida besökare har möjlighet att ta

del av de arkivpedagogiska resurserna, men arkivets rykte och legitimitet bör även spela en stor roll. Fallet skulle kunna bli att den arkivpedagogiska verksamheten blir avhängig arkivet som helhet eller att samhörigheten med arkivet genererar ett avgörande kapital i fråga om att prioriteras både förtroende- och resursmässigt.

I uppsatsens kapitel *Tidigare forskning* används *Historia på riktigt!* (2004) för att beskriva det arkivpedagogiska forskningsläget i relation till den arkivpedagogiska yrkesrollen. Författarna betonar hur den arkivpedagogiska yrkesrollen utgör en viktig roll som förmedlare och översättare av både enskilda och offentliga arkivs material, vilket samhället har rätt att ta del av. Detta resonemang överensstämmer med föregående diskussion om hur arkivpedagogen och den arkivpedagogiska verksamheten kan fungera som en marknadsförare för arkivet i stort. Arkivpedagogen blir med andra ord en tillgångspunkt, eller en kunskapsförmedlande länk, gentemot samhället för hela arkivfältet (Brante 2009). Detta är en aspekt som även poängteras av informanterna i resultatkapitlet.

Målgrupper som upprätthålls genom ständig marknadsföring, såsom skolklasser eller föreningar, har kommit att utgöra grupper i samhället med förtroende gentemot både pedagogisk och övrig arkivverksamhet, just eftersom de med tiden har etablerats. Det går följaktligen att dra slutsatsen att arkivpedagogisk verksamhet kan komma att uppfattas som en tillgångspunkt av specifika samhällsgrupper till följd av riktad marknadsföring som leder till ett förtroende, inte på grund av den arkivpedagogiska verksamhetens professionella status. De etablerade målgrupperna är en viktig del i att främja statusen och intresset för den arkivpedagogiska yrkesrollen och verksamheten och bör därför värnas om. För att lyckas intressera och inkludera övriga samhällsgrupper är hursomhelst en statushöjning, professionalisering, av yrkesrollen och verksamheten väsentligt. Alla har som Eva Tegnhed beskriver i "Arkiv är till för att användas" (2018) rätt att ta del av arkivet vare sig det avser pedagogisk verksamhet eller utlämnande av material. Professionaliseringen behöver alltså inte innebära att den arkivpedagogiska yrkesrollen utvecklas till att definieras som en profession, utan snarare att intresset och förståelsen för arkivpedagogik som samhällelig resurs ökar. Detta är ett alldeles för omfattande arbete för endast arkivpedagogerna att uträtta, därför betonas återigen vikten av interna och externa samarbeten inom och utanför arkivfältet.

6.4 Sammanfattning

Analysen har diskuterat tre huvudsakliga aspekter och metoder för att öka den arkivpedagogiska yrkesrollens status: Att inleda ett strukturerat arbete med att konstruera en gemensam kunskapsbas, att arbeta enhetligt och mot samma mål på varje arkiv oberoende vilken yrkesroll man besitter, samt att öka förståelsen för arkivpedagogik både i relation till samhället i stort och arkivfältet. För att ha möjlighet att arbeta med följande aspekter och metoder är ökade resurser ett ofrånkomligt krav. Frågan huruvida det vore gynnsamt för den arkivpedagogiska yrkesrollen att klassas som en profession är inte av större vikt. Däremot kan de professionsteoretiska särdragen och karakteristikan i förhållande till den nyinstitutionella teorin likväl agera lotsande och bidra med arbetssätt och idéer vid professionaliseringen.

7. Avslutande diskussion

Uppsatsens riktning och forskningsproblem tog avstamp i det faktum att jag uppfattade litteratur som belyser hur arkivpedagoger uppfattar sin yrkesroll som bristande, om ens existerande. Den forskning som bedrivits inom det arkivpedagogiska fältet har huvudsakligen fokuserat på områden såsom arkivpedagogiska arbetsmetoder och material samt den arkivpedagogiska yrkesrollens framväxt. Utmaningar och utvecklingsområden betonades inte i liknande utsträckning. Det förekommer dock inslag av bland annat arkivpedagogens autonomi i artikeln ”Får arkiv vara roligt?” (Johansson, K. & Rundström, Karlsson, A., in press) Syftet med uppsatsen var följaktligen att bidra med en fördjupad bild av den arkivpedagogiska yrkesrollen, såväl inom som utanför det arkivpedagogiska fältet. För att ge en fördjupad bild av den arkivpedagogiska yrkesrollen- och praktiken intervjuades yrkesverksamma arkivpedagoger, anställda vid både offentliga och enskilda arkiv, om hur de uppfattar sin yrkesroll, där fokus låg på utbildning, utmaningar och utveckling.

För att analysera det empiriska materialet användes begrepp från det professionsteoretiska ramverket samt nyinstitutionell teori. Begreppsapparaten hämtade från professionsteorin används vanligtvis för att avgöra ifall ett yrke kan definieras som en profession eller ej. Det var inte väsentligt för uppsatsens resultat att diskutera eller avgöra huruvida den arkivpedagogiska rollen kunde definieras som en profession, men utgångspunkten som erhålls i analysen är att yrkesrollen *inte* definieras som en profession. Utifrån detta konstaterande användes begreppsapparaten istället för att urbana och utarbete styrkor samt utvecklingsmetoder för den arkivpedagogiska yrkesrollen- och praktiken. Den nyinstitutionella teorin användes också för att synliggöra utvecklingsmetoder, men främst för att se hur dessa ter sig i relation till maktstrukturer inom arkivfältet.

Genom att fokusera på aspekter inom det arkivpedagogiska fältet såsom utmaningar, utbildning och utveckling konstruerades tre frågeställningar som ämnades besvaras med hjälp av en intervjuguide bestående av följande teman: *Arbetsuppgifter och arbetsplats, Svårigheter och etiska frågor, Den arkivpedagogiska yrkesrollen samt Utveckling.*

7.1 Svar och slutsatser

Nedan besvaras uppsatsens frågeställningar.

7.1.1 Utbildning och kompetens

Uppsatsens inledande forskningsfråga *Hur upplever arkivpedagoger att deras utbildning och kompetens påverkar den arkivpedagogiska yrkesrollen- och praktiken?* besvaras på följande sätt: De intervjuade arkivpedagogerna anser att deras olika utbildningar och kompetenser kan påverka den arkivpedagogiska yrkesrollen- och praktiken negativt. Detta i bemärkelsen att det kan hindra yrkesrollen från att uppnå en statushöjning, en professionalisering. Eftersom det inte finns en explicit utbildning i arkivpedagogik råder det variation avseende både utbildning och kompetens bland arkivpedagoger. Exempelvis är ingen av informanterna utbildad arkivarie. Informanterna uppfattar nödvändigtvis inte detta som endast negativt, eftersom de vill att arkivpedagogik ska få vara brett och öppet. De uttrycker dock att arkivpedagogiken kan hamna för långt ifrån den avgörande arkivkärnan vid bristande arkivvetenskaplig utbildning. Tillräcklig pedagogisk utbildning betonas dessutom som viktigt, eftersom arkivpedagogik står på en grund av tydliga pedagogiska lärandemål. Informanterna önskar och arbetar mot att det i framtiden ska finnas en utbildning inriktad mot arkivpedagogik, vilket förmodligen skulle bidra till att höja den arkivpedagogiska yrkesrollens status. Att utforma en ny utbildning är både tids- och resurskrävande, så i nuläget förefaller det mer möjligt att utträta i nuläget är att utarbeta en så kallad gemensam kunskapsbas.

En gemensam kunskapsbas innebär att det finns en ömsesidig vetenskaplig grund för ett yrkes utövande. I en arkivpedagogisk kontext kan det innebära att det finns en kategorisk metodbank, en gemensam syftesformulering av den arkivpedagogiska yrkesrollen- och praktiken samt definitioner av olika typer av arkiv som arbetar pedagogiskt. Med kunskapsbasen som vägledande resurs blir den arkivpedagogiska yrkesrollen mer enhetlig, samtidigt som kontextbaserade variationer uppmuntras. Dessutom bibehålls arkivkärnan och kompetenser tas vara på, vilket kan bidra till en professionalisering av yrkesrollen.

7.1.2 Svårigheter och utmaningar

Uppsatsens andra forskningsfråga *Vad upplever arkivpedagoger som svårt eller utmanande i sin yrkesroll- och praktik?* resulterar i följande svar: Det som arkivpedagogerna upplever som svårt eller utmanande i sin yrkesroll grundar sig i

bristande resurser. Detta avser däribland att hävda vikten av sin yrkesroll, både gentemot den interna verksamheten och det externa samhället.

Följande fråga diskuterades och analyserades dels utifrån det professionsteoretiska begreppet förtroende, dels begreppet tvingande kraft eller isomorfism hämtade från den nyinstitutionella teoribildningen. De svårigheter och utmaningar som informanterna uppfattade som mest framträdande var att hävda sig i sin roll som arkivpedagog, främst gentemot samhället men i vissa fall även gentemot chefer och ledningar. Utifrån informanternas upplevelser har samhället i stort en otillräcklig kunskap avseende vad arkivpedagogik är, vilket resulterar i att en stor portion av arkivpedagogernas arbete går åt till att marknadsföra verksamhetsområdet. Detta görs för att både upprätthålla befintliga kontakter såsom lärare och för att skapa nya. För att bedriva marknadsföringsarbete krävs däremot resurser, vilket det inte finns tillräckligt av. Detta problem benämns i analyskapitlet som ett resursdilemma: Om det inte finns tillräckligt med resurser kan verksamheten inte utvecklas, men om verksamheten inte utvecklas och synliggörs ökar inte heller resurserna.

Genom marknadsföring och programverksamhet lockar arkivpedagogiska verksamheter människor att besöka arkivet, vilket kan anses bidra till att framhäva arkivverksamheter i stort. Genom att informera om och förtydliga vad arkivpedagogik är och kan vara skapas ett samhälleligt förtroende, vilket i sin tur kan leda till att den arkivpedagogiska verksamheten betraktas som en tillgångspunkt, en kunskapsförmedlande länk mellan arkivet och samhället. Det faktum att arkivpedagogiska verksamheter kan agera som en länk mellan arkivet och samhället är en viktig tillgång som måste tas i beaktande vid diskussioner avseende samhällelig kunskap och användning av arkivverksamheter i det stora hela. Detta är en särskilt viktig aspekt beträffande medborgarnas demokratiska rätt att ta del av kulturarvet. Arkivpedagogisk verksamhet bidrar följaktligen med att upprätthålla arkivens demokratiska uppdrag.

Ännu en aspekt som ett antal informanter upplever i fråga om att hävda sin yrkesroll är hur arbetsmetoder som de anser passar arkivets material och målgrupper ibland krockar med uppfattningar hos chefer och ledningar. Denna aspekt gav upphov till reflektioner kring chefers och ledningars eventuella befogenheter i att påverka den arkivpedagogiska verksamheten, särskilt om dessa makthavare inte har någon pedagogisk utbildning. Att skapa enhetliga men kontextbaserade arbetsmetoder utifrån målgruppers behov och arkivets material gör den arkivpedagogiska praktiken sammanhängande, vilket främjar arkivpedagogernas önskan om att höja

sin yrkesrolls status. Önskan om att höja yrkesrollens status är en normativ kraft. Det finns dock en risk att dessa arbetsmetoder av olika anledningar inte stämmer överens med vad ledningen anser att arkivpedagogik ska syssla med, en tvingande kraft, vilket skapar en dissonans. Denna dissonans, liksom resursfördelning, har för både offentliga och enskilda arkiv en tydlig politisk förankring. För att motarbeta denna typ av utvecklingshämmande dissonans förutsätts att alla verksamma vid ett arkiv är överens kring vad syftet med arkivpedagogik är. Det inkluderar även chefer, trots deras styrande mandat i relation till icke-professionella yrkesgrupper såsom arkivpedagoger. Det innefattar likaså att vara överens kring vilka metoder, i vilken kontext, som kan anses användbara i fråga om att uppnå syftet. Dessa överenskommelser kan åstadkommas genom att arbeta utefter samma gemensamma kunskapsbas.

7.1.3 Utveckling

Uppsatsen tredje och sista forskningsfråga är: ***Hur arbetar arkivpedagoger med att utveckla den arkivpedagogiska yrkesrollen- och praktiken?*** Arkivpedagogernas önskan om att höja statusen för sin yrkesroll är en form av långsiktigt utvecklingsarbete i sig. En mer konkret metod för att utveckla yrkesrollen- och praktiken som har framhävts är samarbeten av olika slag. Oberoende om arkiven som informanterna var verksamma vid var enskilda eller offentliga utgjorde både interna och externa samarbeten och samverkan en stor del av deras verksamheter. Internt samarbete och samverkan kan innebära att ta hjälp av kollegor vid arkivpedagogiska programpunkter: Informanterna menar att deras roll som arkivpedagoger ger en nyanserad överblick av den arkivpedagogiska verksamheten, men att det inte utesluter någon annan på arbetsplatsen från att vara delaktig i den. Att ta vara på varandras kompetenser och styrkor på en arbetsplats är nödvändigt för att främja utveckling och enhetligt arkivarbete, samtidigt som kollegor blir införstådda i varandras arbete. Det ger dessutom ett öppet och tillåtande arbetsklimat.

Informanterna driver externa samarbeten med andra arkiv, kulturarvsinstitutioner, skolor eller föreningar vilket utvidgar kontaktnät samt uppmuntrar till utbyten av idéer beträffande metoder, material och programpunkter. Utbyten som dessa kan bidra till intern utveckling för alla inblandade verksamheter. Dessa typer av samarbeten är likväl beroende av ekonomiska, temporala och spatiala resurser vilka oftast är bristande. Detta kan i sin tur kan påverka samarbetens genomförbarhet.

Arkivpedagogiskt forum har visat sig vara en viktig extern tillgång arkivpedagoger emellan, då det möjliggör utbyten av idéer och tips samt ger chans till att diskutera den arkivpedagogiska yrkesrollen- och praktiken. Vissa informanter var mer involverade i forumets arbete och nätverksträffar än andra, vilket dels berodde på tidsbrist, dels att vissa av informanter var bosatta och yrkesverksamma långt ifrån forumets bas. Trots att informanterna hade olika förutsättningar för att delta i forumets genomgripande aktiviteter upplevde de alla *Arkivpedagogiskt forum* som en viktig resurs, speciellt då Riksarkivet inte är drivande i något liknande initiativ. Det arbete som bedrivs och material som genereras inom forumet, såsom en påbörjad metodbank samt en arkivpedagogisk avsiktsförklaring, har även visat sig kunna utgöra en grund för arbetet med att konstruera en gemensam kunskapsbas. Forumet skapar en känsla av gemenskap och bidrar till att ständigt tänka framåt på ett kreativt och originellt sätt.

7.2 Förslag till vidare forskning

Utifrån de begränsningar som uppsatsen måste förhålla sig till fanns det inte möjlighet att utveckla och resonera kring alla de infallsvinklar och idéer som uppstod under skrivandets gång. Denna uppsats avgränsades till att exklusivt undersöka arkivpedagogers upplevelser av sin yrkesroll- och praktik, men det finns teoretiska ingångar och infallsvinklar som hade kunnat användas för att utveckla följande inriktning, eller för att angripa den på ett helt annat sätt. Nedan följer exempel på sådana.

En skulle kunna vara att fokusera på andra yrkesroller inom offentliga och enskilda arkivverksamheter, som arkivarier och chefer eller ledningar, och genom intervjuer eller enkäter undersöka deras uppfattningar om den arkivpedagogiska yrkesrollen- och praktiken. Detta hade genererat en annan typ av empiriskt material, vilket i relation till denna uppsats empiriska material hade skapat en ännu mer nyanserad bild av arkivpedagogik. Det hade även varit intressant att inkludera Riksarkivet som bestämmande organ inom arkivsektorn i undersökningen. Att inkludera Riksarkivet i undersökningen hade kunnat ge ett mer djupgående politiskt perspektiv på arkivpedagogik.

Att placera den nuvarande arkivpedagogiska yrkesrollen i relation till framväxten och utvecklingen av arkivarierollen skulle kunna bistå med en mer djupgående analys av vad en professionalisering av yrkesrollen kan innebära. Arkivteoretikern Terry Cook och hans arkivparadigm hade med fördel kunnat användas som utgångspunkt i denna typ av undersökning. Eftersom det fjärde paradigmet

beskriver arkivarien likt en förmedlande aktivist hade det varit intressant att undersöka hur arkivpedagogens roll kan passas in i paradigmet. Att utgå ifrån paradiɡmen bidrar både till att jämföra och upptäcka eventuella likheter i, vad man kan kalla för, yrkesrollernas tidslinjer: Hur och varför uppstod yrkesrollerna? Hur har de förändrats med tiden? Vad är de på väg att bli? Eftersom arkivarieyrket dels har existerat avsevärt längre än det arkivpedagogiska, dels är avsevärt mer beforskat finns det förmodligen många lärdomar att ta därifrån, som i sin tur kan främja den arkivpedagogiska utvecklingen.

Liksom diskuterat i uppsatsen finns det arkivarier som arbetar utåtriktad, utan att benämna sig som arkivpedagoger. Skiljelinjen mellan utåtriktad verksamhet och arkivpedagogik är ofta diffus, vilket är ett forskningsämne i sig. Uppdelningen bland arkivanställda vilka benämner sin yrkesroll olika men trots allt arbetar oerhört likt pekar på att arkivpedagogisk verksamhet med hög sannolikhet har bedrivits långt innan yrkestiteln ”arkivpedagog” uppstod. Detta antagande bereder vägen för textanalytiska undersökningsmetoder för att undersöka förekomsten av begreppen ”arkivpedagogik” och ”arkivpedagog”. Vilka andra begrepp har använts för att beskriva utåtriktad verksamhet? Speciellt då det av både tidigare forskning och denna uppsats har uppdragats att vissa inom arkivsektorn inte uppskattar benämningen ”arkivpedagog” återkommer frågan hur detta påverkar spårbarheten bakåt i tiden av utåtriktad verksamhet, men även hur det påverkar den arkivpedagogiska utvecklingen, eller professionaliseringen.

Eftersom arkivpedagogik, i den bemärkelse som beskrivs i exempelvis *Arkivpedagogiskt forums* avsiktsförklaring, är en ung praktik och yrkesroll finns det ett stort utrymme för mer forskning inom ämnet. Speciellt i relation till forskning om arkivariens yrkesroll- och praktik. Det finns därför mycket att lära från både forskning om arkivarierollen samt arkiv i stort, och vice versa. Liksom uppsatsens slutsatser uppmuntrar till ökad kännedom och förståelse för vad arkivpedagogik är och kan vara, behöver det behovet återspeglas även i forskningen. För, i ton med uppsatsens titel, ”syns man inte så finns man inte”.

Referenser

Ahrne, G., & Eriksson-Zetterquist, U. (2022). Intervjuer. I Ahrne, G., & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 3 uppl. Liber, s. 55–77.

Alvinus, A., Borglund, A & Larsson, G. (2023) *Tematisk analys: Din handbok till fascinerande vetenskap*. Studentlitteratur.

Arkivpedagogiskt forum (2025a). *Startsida*. <https://www.arkivpedagogen.se/> [2025-02-27]

Arkivpedagogiskt forum (2025b). *Avsiktsförklaring*. <https://www.arkivpedagogen.se/avsiktsforklaring/> [2025-02-27]

Arkivpedagogiskt forum (2025c). *Metodbank*. <https://www.arkivpedagogen.se/metodbank/> [2025-02-27]

Arkivpedagogiskt forum (2025d). *Yrket arkivpedagog*. <https://www.arkivpedagogen.se/yrket-arkivpedagog/> [2025-02-27]

Arkivpedagogiskt forum (2025e). *Hitta din närmaste arkivpedagog*. <https://www.arkivpedagogen.se/hitta-din-narmaste-arkivpedagog/> [2025-05-13]

Bergsland, A. (2013). *Arkivpedagogik – arkivvetenskap: en analys*. Studentuppsats, Arkivvetenskap. Stockholms universitet. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-125819> [2025-01-23]

Bouma, G. (1998) Distinguishing institutions and organisations in social change. *Journal of Sociology*. 34(3), s.232–245. doi:10.1177/144078339803400302

Brante, T. (2005). Om begreppet och företeelsen profession. *Tidskrift för Praxisnära forskning*. (1).

Brante, T. (2009). Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner. I Lundh, M. (red) *Vetenskap för profession*. Högskolan i Borås, s. 15–34.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 uppl. Liber.

Colnerud, G. (2015). *Respekt för lärarprofessionen –Om lärares yrkesspråk och yrkesetik*. 4 uppl. Liber.

Curran R, S. (2020). Global Perspectives on Social Institutions, Organizations, and Relations: Beyond Universalisms and Internationalisms. *Global Perspectives*. 1(1), s. 1–12. <https://doi.org/10.1525/gp.2020.13410>

Eriksson-Zetterquist, U. (2009). *Institutionell teori –idéer, moden, förändring*. Liber.

Franz, E., G. (1985). History off the record: The archives of a teaching age. *The UNESCO Courier: A window open on the world*. 38(2), s. 28-31.

Franz, E., G. (1986). *Archives and Education: a RAMP study with guidelines*. UNESCO.

Fägerborg, E. (2011). Intervjuer. I Kaijser, L., & Öhlander, M. (red). *Etnologiskt fältarbete*. 2 uppl. Studentlitteratur, s. 85–110.

Göteborgs Stads kulturförvaltning (2023). *Kulturens värde och sociala effekter. 2:a reviderade och utökade versionen*.
<https://goteborg.se/wps/wcm/connect/ebe6e89d-f3b4-48d8-8805-21b8fa07b1fa/Kulturens+v%C3%A4rde+och+sociala+effekter.+Reviderad.+%282023%29+%281%29.pdf?MOD=AJPERES>

Görman, U. (2017). *Lathunden för Etikprovning vid HT-Fakulteterna*. Lunds universitet.
https://www.ht.lu.se/fileadmin/user_upload/ht/dokument/Fakulteterna/policydok_planer/Etikvaegledning_2021_WEBB.pdf [2025-04-14]

Holm, M. (2011) *Pedagogik för att levandegöra historia: en jämförelse av musei- och arkivpedagogik med hänsyn till historieförmedling*. Masteruppsats, Arkivvetenskap. Lunds universitet. <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/1974014> [2025-02-06]

Hooper-Greenhill, E. (1994) Introduction. I Hooper-Greenhill, E. (red). *The Education Role of the Museum*. Routledge, s. 1–6.

Hughes Tidlund, I. & von Unge, E. (2022) Etik och kvalitativa metoder. I Sillow Kallenberg, K., von Unge, E. & Wiklund Moreira, L. (red). *Etnologiskt fältarbete: Nya fält och former*. Studentlitteratur, s. 45–65.

ICA (2024). *Let's talk about archival education! Archival pedagogies 2024*. <https://www.ica.org/lets-talk-about-archival-education-archival-pedagogies-2024/> [2025-02-17]

Janzon, B. (1983). Skolpedagogik vid franska arkiv –några intryck från en resa i Bretagne. *Arkiv, Samhälle och Forskning*. (25), s. 21–28.

Johansson, K. & Rundström Karlsson, A. (in press). Får arkiv verkligen vara roligt? I SKUTT (red.) *Kulturarvspedagogik och politik*.

Johansson, R. (2002). *Nyinstitutionalismen inom organisationsanalysen: en skolbildnings uppkomst, spridning och utveckling*. Studentlitteratur.

Ljung, B. (2009). *Museipedagogik och erfارande*. Diss. Stockholms universitet. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-28755> [2025-02-18]

Lundström, C., & Sjögren, E. (2004). *Historia på riktigt! – arkivpedagogik i praktiken*. Skånes Arkivförbund.

Lyons, C. (2024). *Arkiv är ju till för att användas! En studie av arkivpedagogik med fokus på materialitet, översättning och förmedling*. Masteruppsats, Arkivvetenskap. Lunds universitet. <http://lup.lub.lu.se/student-papers/record/9155021> [2025-01-20]

Nationalencyklopedin (2025). *Forskning*. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/forskning> [2025-05-20]

NCK (2025a). *Startsida*. <https://nckultur.org/> [2025-05-20]

NCK (2025b). *Projekt*. <https://nckultur.org/projekt/> [2025-05-20]

Region Skåne (2025). *Metodutveckling, samverkan och pedagogik*. <https://utveckling.skane.se/kulturutveckling/verksamhetsomraden/kulturarv/metod-utveckling-samverkan-och-pedagogik/> [2025-03-07]

Sjöberg, K. (2007) *Krumelurer i arkiven*. Skånes arkivförbund.

Skånes arkivförbund (2009). *Slutrapport: Nationellt uppdrag inom arkivpedagogik 2006–2008*. Skånes arkivförbund.

SOU 1988:11 *Öppenhet och minne – arkivens roll i samhället*.

SOU 2019:58 *Häri från till evigheten*.

Tegnhed, E. (2018). Arkiv är till för att användas. I Hagström, C., & Ketola, A. (red.) *Enskilda arkiv*. Studentlitteratur, s. 145–170.

The National Archives (2025). *Education and Outreach: Online resources and taught sessions*. <https://www.nationalarchives.gov.uk/education/>
[2025-02-17]

Intervjupersoner

Informant A: Intervjuad på informants arbetsplats 2025-02-19

Informant B: Intervjuad på Lunds universitet 2025-02-27

Informant C: Intervjuad via Zoom 2025-02-28

Informant D: Intervjuad på informants arbetsplats 2025-03-05

Informant E: Intervjuad via Zoom 2025-03-17

Informant F: Intervjuad via Zoom 2025-03-19

Informant G: Intervjuad på informants arbetsplats 2025-03-20

Bilaga 1: Informationsbrev

Hej!

Jag heter Julia Andersson och studerar på masterprogrammet ABM med inriktning arkivvetenskap vid Lunds universitet. Jag håller nu på att skriva mitt examensarbete i form av en masteruppsats där jag undersöker hur arkivpedagoger verksamma vid olika slags arkiv upplever sin yrkesroll. Detta med syfte att dels framhäva det egenvärde som arkivpedagogik besitter, dels för att möjliggöra nyansering och utveckling av arbetet med arkivpedagogik, och arkivverksamheter i det stora hela.

Min studie bygger på att jag gör intervjuer med särskilt fokus på frågor om utbildning, arbetsplatser och utvecklingspotential. Intervjuerna kommer äga rum under slutet av februari och mars månad och beräknas ta ungefär 45–60 minuter. Intervjun hålls med fördel på din arbetsplats, men det är givetvis möjligt att göra den på Zoom om det passar dig bättre.

Med din tillåtelse vill jag gärna spela in intervjun. Inspelningen kommer inte att spridas vidare och de som blir intervjuade inom ramen för uppsatsen kommer att anonymiseras. Deltagande i undersökningen är frivilligt och du har möjlighet att avbryta din medverkan om du så önskar.

Jag är mycket tacksam om du har tid och möjlighet att delta!

Vänliga hälsningar,

Julia Andersson

E-post: ju6145an-s@student.lu.se

Telefon: 072-361 60 06

Handledare: Charlotte Hagström, docent, programkoordinator och universitetslektor

Avdelningen för kulturvetenskap, Box 192, 221 00 Lund

E-post: charlotte.hagstrom@kultur.lu.se

Telefon: 046-222 68 15

Bilaga 2: Intervjuguide

Introduktion:

- Vad har du för utbildning?
- Hur kommer det sig att du blev arkivpedagog?
- Har du arbetat som arkivpedagog vid fler arkiv än det du jobbar vid nu?

Arbetsuppgifter & arbetsplats:

- Hur många anställda arkivpedagoger finns det på din arbetsplats?
- Utgör arkivpedagogik en stor del av din arbetsplats verksamhet?
 - o Finns det en uttalad syftesformulering eller liknande kring arkivpedagogik på din arbetsplats?
 - Har det varierat beroende på arbetsplats?
 - o Involveras fler yrkesgrupper/roller än arkivpedagoger i det arkivpedagogiska arbetet?
- Hur ser en vanlig arbetsdag ut för dig? / Vad består dina huvudsakliga arbetsuppgifter av?
 - Är du delaktig i hela förmedlingsprocessen? Ex planering, inbjudning genomförande, utvärdering, återkoppling
 - Jobbar du med andra arkivpedagoger eller ensam?
 - Vilka målgrupper riktar sig arkivpedagogen mot?
 - Bedrivs det arkivpedagogik som du inte är arbetar med?
- Arbetar du digitalt eller analogt? Båda? (material+arbetssätt)
 - Hur skiljer det sig åt?
 - Vad finns det för för-eller nackdelar?
 - Vilken roll spelar målgrupp i frågan?
- Vilka parametrar måste du förhålla dig till i ditt arbete? Hur mycket får du välja själv vad och hur du vill göra saker?
 - Läroplaner, stadgar, riktlinjer etc.
- Finns det någon typ av arkivpedagogik som inte bedrivs på din arbetsplats, men som du hade velat att det gjorde?
 - På vilket sätt påverkar stad, förvaltning, kommun resursfördelningen?

Svårigheter och etiska frågor

- Vad är det svåraste med att vara arkivpedagog?

- När och hur förhåller du dig till etiska frågor i din yrkesroll?
 - Varierar detta beroende på om material/företeelser/förmedling är analoga eller digitala?
 - Vilken roll spelar tid i sammanhanget? (när, var, hur materialet blir känsligt)
 - Vilken roll spelar målgrupp i frågan?

Den arkivpedagogiska yrkesrollen:

- Vad anser du är det huvudsakliga syftet med arkivpedagogik?
- Vad anser du är den största skillnaden mellan att vara arkivarie och arkivpedagog?
 - Vad kan de tillföra till varandra?
 - Har din uppfattning förändrats med tiden som du varit arkivpedagog (andra arbetsplatser ex), samt innan du blev arkivpedagog?
 - Om ja: hur och/eller varför?
- Delar du erfarenhet och kunskap med och/eller reflekterar över pedagogiken med andra arkivpedagoger?
 - Kollegor, arkivpedagogiskt forum, andra arkiv ex

Utveckling:

- Finns det utvecklade områden inom den arkivpedagogiska professionen och/eller arkivpedagogik? I så fall vad?
 - Hur kan dessa områden utvecklas?
- Tänk 10 år framåt: Var ser du dig själv som arkivpedagog då?
 - Den arkivpedagogiska yrkesrollen överhuvudtaget?

Övrigt:

- Är det något du vill tillägga?